

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra systematické teologie

Obor: Katolická teologie

Václav Rylko

Řeholní sliby
ve světle Řehole svatého Benedikta

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. ICLic. Vladimír Filo

OLOMOUC 2015

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem veškeré použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne 14. dubna 2015

.....

Václav Rylko

Poděkování:

Na tomto místě děkuji všem, kteří mi pomáhali při vzniku této práce. Zvláštní dík bych chtěl vyjádřit vedoucímu diplomové práce ThLic. ICLic. Vladimíru Filovi za odborné vedení práce a poskytování rad při jejím psaní.

Obsah

Obsah	4
Úvod	6
1 Svatý Benedikt z Nursie.....	8
1.1 Život svatého Benedikta.....	8
1.1.1 Benediktovo dětství.....	9
1.1.2 Studijní léta.....	10
1.1.3 Rozhodnutí Benedikta pro vyšší ideál.....	11
1.1.4 Benedikt mnichem.....	12
1.1.5 Sepsání Řehole.....	22
1.1.6 Poslední Benediktovy pozemské dny.....	22
1.2 Řehole svatého Benedikta	22
1.3 Rozkvět benediktinské tradice	24
2 Řeholní sliby.....	26
2.1 Etymologie pojmu řeholní sliby	26
2.2 Slib v chápání církve	27
2.2.1 Dělení slibů	27
2.2.2 Slib jako vyjádření vztahu k Bohu	28
2.2.3 Platnost slibu.....	29
2.2.4 Závaznost slibu	29
2.2.5 Zánik závaznosti slibu	31
2.2.6 Sliby řeholníka	34
3 Čistota	35
3.1 Terminologie slova čistota	36
3.2 Čistota v katolické nauce.....	38

3.3	Čistota v dnešní společnosti	39
3.4	Řeholní čistota	43
3.5	Čistota v Řeholi svatého Benedikta	46
4	Chudoba.....	47
4.1	Etymologie slova chudoba	47
4.2	Chudoba v dnešní společnosti	47
4.3	Řeholní chudoba	50
4.4	Chudoba v Řeholi svatého Benedikta	53
5	Poslušnost.....	56
5.1	Poslušnost v lidských vztazích	56
5.2	Ježíš jako vzor poslušnosti	59
5.3	Křesťanská poslušnost.....	61
5.4	Řeholní poslušnost	63
5.5	Poslušnost v Řeholi svatého Benedikta.....	67
	Závěr.....	70
	Anotace	73
	Annotation	74
	Seznam zkratk	75
	Seznam literatury	76

Úvod

Mohli bychom si myslet, že téma, které jsem si zvolil pro svou diplomovou práci „Řeholní sliby ve světle Řehole svatého Benedikta“, se vyjímá kompetenci oblasti morální teologie a spíše bychom se mu mohli věnovat z hlediska spirituality nebo práva. Dalším paradoxem tohoto tématu je, že jej píše jako student seminarista diecézního kněžství nikoli jako řeholník. Co mě přimělo psát na toto téma z morálního hlediska, je všeobecný úpadek křesťanských hodnot západní Evropy, na jejichž kořenech vyrůstala její kultura. K rozvoji této kultury přispěla svým dílem také benediktinská tradice, která zažila ve středověku velký rozkvět a přinesla i své plody. Inspirací mi byl také pobyt v mnišské komunitě benediktinu v Praze na Břevnově, kde jsem brigádně jako středoškolák během třech let strávil několik týdnů letních prázdnin. Tak jsem se seznámil se základy Benediktovy spirituality a měl jsem možnost vidět život místního společenství.

Svou práci chci poukázat na význam evangelijních rad jako pilířů života řeholníka a jeho slibů, ke kterým se zavazuje. Jaké místo mají v dnešní společnosti a jak na tyto pilíře nahlíží svatý Benedikt. Evangelijní rady jsou obsaženy v řeholních slibech, čistoty, chudoby a poslušnosti. Na těchto hodnotách stojí nejen život řeholníka, ale je to i základem křesťanského světa. Bohužel s vlivem jiných kultur a úpadkem té křesťanské jsou tyto hodnoty znevažovány. Jak je vyjádřeno se špetkou humoru v jedné z anekdot pouštních otců: „*Jeden čerstvě obrácený mladý muž se otázal starce: 'Abba, a to se teď budu muset úplně zříct světa?' 'Neboj se, ' odpověděl stařec. 'Jestli bude tvůj život opravdu křesťanský, svět se okamžitě zřekne tebe!'*“¹ Cílem této práce, je znovu objevit základ křesťanských hodnot čistoty, chudoby a poslušnosti s tím jak na ní nahlíží Řehole svatého Benedikta.

Text práce je rozdělen do pěti kapitol. V první kapitole se seznámíme s životopisem svatého Benedikta a v krátkosti si představíme jeho Řeholi a historii benediktinské tradice. Druhá kapitola nás seznámí se smyslem řeholních slibů a jak je slib obecně vnímán v katolické nauce a u řeholníků. V následujících třech kapitolách pak mluvíme o samotných slibech, nejprve začneme čistotou, pak chudobou a všechny tyto ctnosti završíme poslušností. V jednotlivých kapitolách vždy poukážeme na to, jak na jednotlivé ctnosti pohlíží katolická nauka, jak jsou vnímány společností, jaké mají místo v řeholním životě a jak na ně nahlíží sám svatý Benedikt ve své Řeholi.

---

¹ KERN, R., *Humor pouštních otců*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2005, s. 9.

V této práci bych nechtěl jen vyzvednout křesťanské hodnoty, ale chtěl bych také poukázat na to, že je důležité být nositeli těchto hodnot. Aby se pak naplnila Ježíšova slova, jak je zaznamenal evangelista Matouš: *„Tak ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích.“* (Mt 5, 16)

1 Svatý Benedikt z Nursie

1.1 Život svatého Benedikta

O svatém Benediktovi jako muži, světcí, poustevníkovi, duchovním otci západního mnišství a spolupatronu Evropy historické prameny mluví velice málo. Avšak i to málo, co bylo napsáno, stačí k vzbuzení našeho zájmu o tuto postavu. O životě svatého Benedikta se dozvídáme především z Dialogu svatého Řehoře Velikého, ze samotné Řehole, kterou Benedikt sepsal a svědectví o něm podává také oslavná báseň mnicha Marka.²

Řehoř Veliký (560-604) po sobě kromě množství biblických výkladů zanechal také dílo, které se těšilo veliké oblibě po celý středověk. Jsou to čtyři knihy Dialogů. V první a třetí knize popisuje životy světců, mužů i žen, které zrodil křesťanský Západ. Tím chtěl poukázat na skutečnost, že lidé s pověstí svatosti nežili jen na křesťanském Východě. Skutečnost, že Řehoř přikládal osobě svatého Benedikta zvláštní význam, dokazuje, že mu věnuje celou druhou knihu Dialogů. V knize čtvrté vychází z životopisů světců a svědectví jejich duchovního života a buduje tak základy spirituální teologie. I zde je nejvíc prostoru věnováno právě svatému Benediktovi. Podle Řehoře je Benediktův život důkazem, že cesta křesťana v následování Krista a připodobňování se mu, může být úspěšná. Ukazuje mystické stupně, po kterých je nutno vystoupat k co nejintenzivnějšímu zakoušení Boha.³

Jádrem druhé knihy Dialogů jsou historicky spolehlivé zprávy o životě svatého Benedikta. Ta vznikla kolem roku 593, tedy pouhých padesát let po Benediktově smrti.⁴ Z důvodů autenticity svědectví se Řehoř dovolává čtyř očitých svědků světcova života a zároveň jeho žáků: Konstantina, Benediktova nástupce na opatském stolci na Montecassinu, Valentiniána, montecassinského mnicha, který se později stal představeným kláštera při Lateránu, Simplicia, třetího montecassinského opata a konečně Honoráta, opata jedné z komunit v Subiacu.⁵

---

² Srov. OPASEK, A., *Svatý Benedikt*, Praha, Scriptum 1992. s. 11.

³ Srov. GRÜN, A., *Svatý Benedikt z Nursie*, Praha, Vyšehrad 2004. s. 17.

⁴ Srov. tamtéž, s. 17.

⁵ Srov. SVĚTÝ GREGOR VELKÝ, *Dialógy kniha druhá*, Banská Bystrica - Badín, Kňazský seminár sv. Františka Xaverského 1998. s. 317.

1.1.1 Benediktovo dětství

Benedikt se narodil asi v roce 480 vznešeným rodičům. S velkou pravděpodobností pocházel ze šlechtického rodu pocházejícího z oblasti Nursie (Norcia) v sabinských horách v italské Umbrii. O přesném datu narození neexistují záznamy. Z data úmrtí, kterým byl nejspíše rok 547, se jako pravděpodobný rok narození odvozuje rok 480.⁶ Nic o jeho původu nevíme, jediným zdrojem informací je svatý Řehoř: „Pocházel ze šlechtického rodu z provincie Nursie.“⁷

Doba, do které se Benedikt narodil, nebyla vůbec jednoduchá. Bylo to období rozkladu a zániku po staletí trvajících struktur. Velká Římská říše zažívá otřesy. Zmítá se v hrůzách válek a převratů a prožívá morální úpadek. Na scéně se objevují masy národů, o kterých tehdejší římský svět neměl dosud tušení: divoké hordy Franků, Alemanů, Gótů, Svěvů a jiných kmenů pocházejících ze severu zaplavují Evropu. Řím byl během jednoho století několikrát strašným způsobem vypleněn, vypálen a zpusťšen. To co bylo předtím nemyslitelné, se najednou stalo realitou: Neporazitelná říše byla v troskách. Společnost ovládla skleslá nálada a lidstvo očekávalo konec světa. Tak vypadalo období, ve kterém Benedikt spatřil světlo světa.⁸

Rodinné prostředí a zázemí, ve kterém Benedikt vyrůstal, bylo s velkou pravděpodobností křesťanské. Lidé v Nursii měli ještě v živé paměti cirk ve Spoletu, které je vzdálené asi čtyřicet kilometrů od Nursie a ve kterém zemřelo mučednickou smrtí mnoho křesťanů. Město je dokonce starší než samotný Řím a až do dnešní doby si uchovalo svůj starobylý ráz, je zde mnoho kostelů či kaplí. Zdejší lid byl známý svou drsností, jak se o obyvatelstvu sabinského kraje zmiňují starořímské dějiny. Benedikt, jak již bylo zmíněno, pocházel ze šlechtického rodu, jeho rodina byla v městečku vysoce postavená. Zajímavostí je, že svatý Benedikt byl se svým životopiscem Řehořem Velikým přízněn: Oba totiž pocházeli z rodiny Aniciů. Samotní Benediktovi rodiče byli uvědomělí křesťané, kteří svou víru žili jak vnitřně, tak i navenek, a k tomu vedli i své děti. Jako dobře postavená rodina byli i značně majetní.⁹ Proto si Benedikt z domova do života odnesl nejen dobré vzdělání, ale také kvalitní křesťanskou výchovu.

---

⁶ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 11.

⁷ *Dialógy kniha druhá*, s. 255.

⁸ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 14-15.

⁹ Srov. *tamtéž*, s. 20.

Tady třeba zmínit také Benediktovu sestru Scholastiku. Říká se o ní, že byla Benediktovým dvojčetem. Mezi Benediktem a Scholastikou byly velmi dobré vztahy. Sama Scholastika byla již od mládí tak zapálená pro Krista, že byla rozhodnuta vstoupit do společenství Bohu zasvěcených panen. Takové rozhodnutí bylo v tehdejší křesťanské obci považováno za vzácný klenot. Dívky v té době obvykle zůstávaly u rodičů.¹⁰

1.1.2 Studijní léta

Benedikt byl už jako dítě velice nadaný a bystrý. Své základní vzdělání získává v Nursii, kde navštěvoval biskupskou školu. Zde se kromě základů čtení, psaní a gramatiky seznamuje se spisy významných církevních spisovatelů. Nad tehdejší vzdělávacím systémem a místní církevní obcí v Nursii dohlížel biskup Štěpán, který Benedikta pokřtil a v pozdějších letech, během studií, mu byl oporou v jeho krizích.¹¹

Základní vzdělání bylo předpokladem pro studium v Římě, kam je rodiči poslán.¹² To se stalo někdy před rokem 500 - snad v roce 495 - kdy se nursijský biskup Štěpán účastní II. římské synody. Očekávalo se, že v povolání bude Benedikt následovat svého otce a bude se věnovat především politickému řečnění.¹³ Řím, do kterého Benedikt přichází, je krátce předtím vypleněn barbarskými kmeny. Četná umělecká díla jsou poškozena nebo odvezena barbary. Tito ovšem nezničili žádnou z velkolepých církevních staveb. Z politického hlediska jde o období relativního klidu, země je pod vládou gótského krále Teodericha.¹⁴

Benedikt je zpočátku tímto světem okouzlen, neboť zde nachází patrné stopy po pronásledování křesťanů. Sám se však nenechává „utopit“ v dojmech, kterými na něj zdejší prostředí zapůsobilo. Vnější nádhera ho neohromovala. Brzy poznává nešvary soudobé společnosti a její mravní úpadek. Benedikt byl z domu navyklý na přímost a opravdovost. Tou ovšem studium dialektické filosofie - součásti studia politického řečnictví - neoplývalo. Látka a způsob výuky byla na úrovni předkřesťanského starověku. Nekladl se důraz na obsah promluvy, ale zejména na její uhlazenost a formu.¹⁵

---

¹⁰ Srov. tamtéž, s. 21.

¹¹ Srov. tamtéž, s. 21.

¹² Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 20.

¹³ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 24.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 22.

¹⁵ Srov. tamtéž, s. 25.

Školský život ale i mimoškolský, společenský život Benediktových spolužáků a jejich záliby ho neoslovovaly a tudíž se nenechal strhnout do proudu zábav a požitků. Naopak, mondénní život v něm vzbuzoval odpor.¹⁶

Nespokojen byl i v duchovním životě. Hádky a nejednota církevních představitelů, které viděl a slyšel, ho znepokojovali. Benedikt jako mladý muž, který je plný ideálů, má zájem o víru, kterou zdědil a celou svou duší miloval, byl najednou v rozpacích. Chtěl pro církev něco udělat, ovšem věděl, že pro to je nutné vystoupit ze stínu důležitosti vlastní osoby. Usoudil tedy, že bude nejlepší stáhnout se do ústraní.¹⁷

1.1.3 Rozhodnutí Benedikta pro vyšší ideál

Řehoř Veliký píše: „*Když viděl, že mnozí klesají do propasti neřesti, stáhl nohu, kterou již položil na práh světa.*“¹⁸ Obával se totiž, že pokud by dále setrval na studiích, mohl by dopadnout tak, jako ostatní kolem něj. Padl by na dno.¹⁹

Benedikt se rozhodl opustit Řím a odchází společně se svou chůvou do Enfide. Je zajímavé, že ve středověku mělo dítě hlubší vztah k chůvě než k vlastní matce. Tudíž bychom mohli říci, že je stále vázán mateřským poutem.²⁰

V Enfide Benedikt nějaký čas pobýval. K tomuto místu se váže první zázrak, který Benedikt vykonal. Zanechal hlubokou stopu v lidech, kteří zde žili. Jednoho dne si jeho chůva půjčila od sousedky hliněné síto na čištění obilí a mouky. Síto z neopatrnosti dala na kraj stolu a ono se převrhlo. Spadlo na zem a rozbilo se na dvě části. Chůva se dala do pláče. Benediktovi jí bylo líto, proto se nad rozbitým sítem modlil, načež se síto zázračně spojilo. Zpráva o zázraku se velice rychle rozšířila a Benedikt se díky ní stává slavným. Samotné síto bylo až do období Langobardů pověšeno na dveřích místního kostela.²¹

Díky rozruchu, který zázrak způsobil, Benedikt opouští svou chůvu: můžeme tak říci, že konečně „odstříhl pupeční šňůru“. Netoužil po pověsti mladého světce. Odchází

---

¹⁶ Srov. tamtéž, s. 27.

¹⁷ Srov. tamtéž, s. 25-26.

¹⁸ *Dialógy kniha druhá*, s. 255.

¹⁹ Srov. tamtéž, s. 255.

²⁰ Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 20.

²¹ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 28-29.

do ústranání na místo vzdálené několik desítek kilometrů od Enfide, do oblasti Subiacum k řece Anio.²²

1.1.4 Benedikt mnichem

Zde se setkává se zkušeným mnichem Romanem z nedalekého kláštera. Ten mu ukázal místo ve skále, kde mohl žít poustevnícký život. Mnich Roman ho po bližší neurčené zkušební době obléká do mnišského roucha a uděluje mu tonsuru. Sám mu do jeskyně, která byla těžko dostupná, spouštěl koš s jídlem, duchovně ho doprovázel a poučoval o praktickém naplňování asketického života. V jeskyni se Benedikt mohl plně věnovat kontemplaci a skutkům kajičnosti.²³

V jeskyni žil Benedikt tři roky. Život zde nebyl jednoduchý, stále na něj doráželo pokušení, které se týkalo zejména tělesných smyslů, představ a myšlenek. Z tohoto boje se pak mnichu Romanovi během návštěv vyznával. Pokušení byly různého druhu: od poletujícího ptáčka, který se ho snažil odlákat od modlitby až po smyslovou představu krásné ženy. Průběh představy smyslné ženy probíhal následovně: Jednoho dne se mu v mysli vynořila vzpomínka na jedno děvče z Říma. Stalo se to tehdy, když byl po celodenním horku vysílen a k tomu byl malátnější víc, než obvykle. Náhle měl před sebou římské uličky a vedle sebe nádhernou, plavovlasou dívku. Jak píše svatý Řehoř: „*Když viděl ženu, kterou mu postavil zlý duch před duševní zrak, a užíval její krásu, vzplanul v srdci Božího služebníka takový oheň, že nemohl uhasit plamen lásky ve své hrudi. Začal uvažovat o tom jak utéct a nechat samoty.*“²⁴ Měl ji nadosah, stačilo jen sáhnout, sevřít ji do své náruče a zůstat v opojení smyslnosti. Byl to těžký boj a pokušení nad ním pomalu začínalo vítězit. Vtom začal Benedikt svádět boj s větším úsilím, vzýval Boha, ale stále více cítil svěžest těla oné dívky. Proto se rozhodl pro radikální řešení: Svlékl ze sebe šaty a skočil do ostružinového porostu. Tak uhasil žár smyslnosti žářem tělesné bolesti. Jak později Benedikt vyznal svým bratřím, od té doby v něm ustala veškerá smyslná tělesná pokušení.²⁵

Poustevnícký život Benedikta nezůstal dlouho v utajení, začalo jej vyhledávat čím dál větší množství lidí. Nyní, když s Boží pomocí a vlastní vůlí dokázal zvítězit nad touhami těla,

---

²² Srov. *Sluchaj, módl się, pracuj*, Poznań, Księgarnia Św. Wojciecha 1989. s. 11.

²³ Srov. tamtéž, s. 11-12.

²⁴ Srov. *Dialógy kniha druhá*, s. 260.

²⁵ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 31.

plně se odevzdat Bohu, může Benedikt vést druhé. Připojují se k němu čtyři mladíci, pro které se stává jak duchovním průvodcem, tak i otcem.²⁶

Jeho schopnosti v duchovním doprovázení se staly pověstnými. Jednoho dne Benedikt zahlédl skupinku mnichů, kteří se blížili k jeho jeskyni. Od mnicha Romana věděl, že ve zdejších horách žije několik společenství, jako to, ke kterému patřil Roman. Byli to mniši z nedalekého kláštera ve Vicovaru, ve kterém zemřel opat. Mniši přicházeli s prosbou, zda by jej Benedikt nemohl nahradit. Benedikt byl mladší než kterýkoliv z členů této mnišské skupiny a když se na ně podíval, zjistil, že v jejich tvářích chybí spokojenost a štěstí. Po počátečním zdráhání a následném naléhání nakonec přece jenom svolil a odebral se s nimi do jejich obydlí ve Vicovaru.²⁷

Když dorazil do kláštera, který mniši obývali, nemohl uvěřit vlastním očím. Život, kterým mniši žili, se ani zdaleka nepodobal přísnému životu Benediktově. On, který byl zvyklý žít sám v jeskyni, měl osvojenou disciplínu a denní řád, se nyní ocitl ve společenství, ve kterém mnoho věcí nefungovalo. Vlastně nefungovalo zhola nic. Přestože byl prvními dojmy zděšen, pokorně se podřizuje Božím záměrům a staví se na čelo kláštera.²⁸ Jak říká svatý Řehoř: „*Když se postavil do čela kláštera, přísně dbal na to, aby všichni žili podle řehole a nikdo už tak, jako se to dělo před tím, sejt z cesty řeholního života napravo nebo nalevo a konat nějaké nedovolené skutky.*“²⁹

Mniši totiž neměli vůbec žádný řád, nemodlili se, nedodržovali to, co bylo náplní denního programu. Ten se podobal spíš bujarým požitkářským zábavám, modlení mnichy nebavilo. Jejich touhy spíše směřovaly k dobrodružství. Nikdo nedělal to, co měl. Někdo spal, někdo usínal, někdo si vyřezával hůl pro své procházky po horách, jiní zase dávali přednost lovu, honbám, nočním toulkám po vesnicích, kde se oddávali s vesničany pitkám. Když se Benedikt ohradil vůči jejich chování, byli agresivní. Jednou ráno uviděl dva bratry skoro v objetí na jedné z rohoží. Když jim přikázal vstát, odpovědí mu byla naprostá laxnost. Mniši se pomalu postavili a Benedikt je musel nechat být. Jeden z nich měl u sebe nůž a byl příliš silný na to, aby měl Benedikt v případném střetu nějakou šanci. Mniši byli tak líní, že když

---

²⁶ Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 22.

²⁷ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 34-35.

²⁸ Srov. *tamtéž*, s. 35.

²⁹ Srov. *Dialógy kniha druhá*, s. 262.

přišlo léto, místo práce a shánění obživy zmizeli raději někde mimo dohled a trávili čas hraním kostek.³⁰

Přesto se Benedikt odhodlal k vedení duší těchto málo příčinlivých mnichů. Snažil se vštěpit jim pevný řád. Volí takovou cestu, kterou by vychovával malé děti. Učí je každodenním návykům. Vše se snaží podávat v obrazech a podobenstvích tak, jak to dělal Ježíš. Například: „*V lese, který je plný trnitého křoví a houští, se nedá chodit naboso. Chceš-li někam dojít, musíš mít přinejmenším aspoň pár sandálů. Stejně tak i ten, kdo se chce vyhnout světskému pokušení, se musí ozbrojit slovem evangelia, jinak se nehne z místa.*“³¹

Těmto podobenstvím mniši rádi naslouchali, horší to bylo s jejich aplikací do každodenního života. Když o to Benedikt usiloval, setkal se u mnichů s výsměchem a vyhýbavým chováním. Jejich lhostejnost byla veliká a neochota opustit nestřídmost ještě větší. „*Pochopili, že nikdy jim nedovolí to, co je zakázané. Trpěli, že musí opustit jejich obvyklé zlozvyky a vychování ve starém duchu, těžce přijímali nové myšlení.*“³² Nový opat je tak rychle omrzel. Nejprve se navzájem obviňovali z toho, že si zvolili představeného, který neustále něco vyžaduje. Nakonec dospěli k názoru, že je potřeba se ho zbavit.

Dali se do „díla“ a jejich důmyslnost byla bezmezná. Nástrahy připravené na Benedikta byly různé. Jednou málem spadl do pečlivě nastražené jámy. Jindy, když šel Benedikt kolem zdi, tak na něj spadl uvolněný kámen ze zdi. Chybělo málo a Benedikt by byl zraněn. Léček přibývalo a Benedikt si uvědomoval, že mu jde o život. Když se Benedikta nedařilo chytout do žádné z nastražených pastí, mniši se usmyslili, že ho otráví vínem. Jako obvykle byl v čase jídla na stole připraven pokrm a stranou stála číše vína připravena zvláště pro něj. Jako vždy Benedikt zahájil oběd modlitbou a požehnal pokrm znamením kříže. Tu nádoba s otráveným vínem pukla a obsah se rozlil po stole. Překvapení mniši hleděli, na to, co se zrovna stalo. Z bledých a vyděšených tváří mnichů Benedikt pochopil, že se jej bratři pokusili připravit o život. S klidným výrazem v tváři je napomenul a opustil jejich společenství s tím, že si mají hledat nového opata.³³

---

³⁰ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 37-38.

³¹ Srov. tamtéž, s. 38.

³² Srov. *Dialógy kniha druhá*, s. 262.

³³ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 39.

Tak Benedikt opustil skupinku mnichů, aniž by se za nimi ohlédl. Se srdcem klidným a přijímaje ochotně další lekci života se vrátil do jeskyně, ve které žil před touto životní epizodou. Jeho předsevzetím bylo žít sám. Nikoliv však opuštěn, ale žít společně s Bohem³⁴

Zkušenost, kterou si prošel Benedikt ve Vicovaru, byla pro něj ozdravující. Pochopil, že nemůže vést ty, kteří mu kladou odpor. Benedikt, tak poznává své hranice. Ví, že pokud se setkává s lidmi, kteří necítí nijak velkou touhu po duchovním životě, prohlubuje v nich spíše vnitřní jed. Z toho vyvodil důsledky. Opustil klášter a uchyluje se do samoty. Tím se dostává blíže k sobě samému. Zjistil, že v agresivitě mnichů z Vicovaru se setkává s vlastní agresivitou, kterou až doposud v sobě potlačoval. Člověk, který svou agresivitu v sobě potlačuje, tak jí přesto přenáší na druhé. Benedikt se tedy stáhl do sebe a byl sám k sobě pozorný, naslouchal sobě samému. Tak zjistil, že je potřeba sám sobě naslouchat. A taky to, že Bůh v něm přebývá pouze tehdy, pokud on je sám sebou v sobě. Tak nepromítá svou agresivitu nebo sexualitu na druhé, vidí ji sám v sobě. Tak je jeho nitro prozařováno Božím světlem.³⁵ O tom konečně svědčí svatý Řehoř v Dialozích: „...vždy stál na stráži vlastního srdce, vždy si byl vědomý toho, že je před tváří Stvořitelovou, vždy horlivě zkoumal sebe a nedovolil oku svého ducha uniknout z nitra své duše.“³⁶

Mniši z Vicovaru mu tedy dali zakusit bolestnou zkušenost, ale díky ní mohl projít proměnou, která ho posunula dále v duchovním životě. Tak se stalo to, že se zanedlouho kolem Benedikta shromažďuje stále více mladých mužů.³⁷ Nejprve jsou to dva pastýři, kteří vyrušili Benedikta z jeho samoty. Mladí pastýři zatoužili žít s Benediktem a on na jejich výzvu odpovídá kladně. O několik dní později přichází jistý Gót. Ten na Benediktův dotaz: „Proč chceš žít se mnou?“ odpovídá: „Chci hledat Boha.“ Benedikt užasl, protože vidí, jak se Bůh zjevuje prostým a maličkým.³⁸

Se zmiňovaným Gótem je spojován další zázrak, který se stal za Benediktova života. Gót s horlivostí klestil na břehu jezírka houští, aby vyčistil jeden kout od ostružin a upravil je na zahradu. Pracoval s takovým zápalem, že se železná motyka uvolnila od topůrka, spadla do jezera a zmizela v hlubině. Góta to velice mrzelo, snažil se ji vylovit, ale marně. Hned běžel za Benediktem. Benedikt vzal topůrko, vzýval Hospodina a vložil jej do jezera. Násada

---

³⁴ Srov. tamtéž, s. 40.

³⁵ Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 23.

³⁶ Srov. *Dialógy kniha druhá*, s. 264.

³⁷ Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 23.

³⁸ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 41-42.

vyplula na hladinu a sama se nasadila na topůrko. Předal jej bratrovi a vzdal Hospodinu díky. Tak mohl Gót pokračovat v práci.³⁹

Po prostých lidech z údolí přicházejí k Benediktovi i lidé z měst, šlechticové, římsí vzdělanci. I oni zatoužili opustit světský život a následovat Krista. Zpráva o tom, že Benedikt svým životem uchvacuje duše pro Krista, se šíří po tehdejší společnosti. Svědčí o tom příhoda, kdy se mezi přicházejícími objevil chlapec, snad ještě dítě, ze šlechtické rodiny. V doprovodu svého otce Tertulluse přichází za Benediktem. Chlapec se jmenoval Placidus. Na otázku Benedikta, co bude s jeho dědictvím, až vyroste, odpovídá: „Otec je rozdělí chudým a je na Pánu, aby se o mne postaral.“ Na to ho Benedikt poučil: „Počítej s tím, že kdo přiloží ruku k pluhu a obrátí se nazpět, není hoden Království nebeského.“ Za několik dní přichází další mladík ze šlechtické rodiny. Je to syn jistého Equiciema, jmenuje se Maurus. Byl to urozený a hezký mladík a jako Placidus se chtěl svým životem přiblížit k Bohu. Benedikt si vzal oba hochy na výchovu a záhy poznává, že jsou velice nadaní a Bůh je obdařil rozumem a moudrostí. S Placidem a Maurem se pojí další příhoda: Jednoho dne šel Placidus k jezírku nabrat vodu. Cestou si bezstarostně pískal. Když k němu došel, poklekl a bez zajištění ponořil džbán do vody. Když se džbán naplnil, tíha džbánu jej stáhla s sebou do vody. Benedikt zaslechl volání o pomoc od vody a ihned pochopil, o čem jde. Zavolal proto Maura, ať rychle běží k jezírku, že se Placidus topí, ať jej zachrání. Maurus ihned běžel, aniž by se ptal, jak má Placida zachránit. Byl si totiž jist tím, že Pán se postará! Na mysl měl jen to, aby běžel co nejrychleji a chlapce zachránil. Když doběhl k jezírku, popadl Placida za pačesy a vytáhl ho nedbaje na to, zda je na břehu či na hladině vody.⁴⁰

K jeskyni, kde Benedikt žil, přicházelo stále více mužů, až je bylo potřeba rozmístit po horách do menších klášterů. Každý z nich měl svého opata. Benedikt si ponechal právo navštěvovat je a dohlížet nad nimi.

Jednou se na něj obrátil jeden z opatů z klášterů v jeho supervizi s prosbou o radu. Jeho jméno bylo Pompejan. Problém spočíval v tom, že v jeho klášteře žil mnich, který měl problém s modlitbou. Vždy když se mniši sešli ke chvále Boží, mnich nedokázal zůstat na místě a vždy se za krátkou chvíli vytratil. Nepomohly domluvy v dobrém ani ve zlém. Jinak bylo všechno v pořádku, problém nastal, až když začaly modlitby. Mnich jako kdyby slyšel někoho pískat k pochodu nebo k tanci. Benedikt se skryl do chóru zpěváků a po chvíli

---

³⁹ Srov. tamtéž, s. 42.

⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 43-44.

modliteb zahlédl mnicha, který se začal ošívát a brzy byl pryč. Benedikt měl za to, že je to zlý duch, který ho svazuje. Proto se na druhý den, opět v čase modlitby, pustil za mnichem. Když ho dostihl, zeptal se jej: „Co tady děláš?“ Mnich úlekem oněměl. Benedikt vytáhl ohebný prut a silně jím bratra několikrát udeřil. Mnich zakřičel od bolesti a to bylo vše. Pak se v poklidu vrátil zpět do chóru, chválil svého Pána a jeho srdce bylo naplněno pokojem.⁴¹

Mniši stavěli své kláštery tak, jak jim Benedikt doporučil. Tyto kláštery se nacházely v údolí u jezera ale i na vzdálených a vyvýšených místech, ze kterých se po nebezpečném terénu muselo sestupovat každý den k jezeru pro vodu. Tak se jednoho dne mniši, kteří měli klášter na vyvýšenině, rozhodli, že zajdou k Benediktovi pro radu, zda by nemohli své kláštery přesunout níže. Benedikt je upokojil odpovědí, že o tom bude v modlitbách přemýšlet a pak jim své rozhodnutí oznámí. Ještě tu noc se odebral s malým Placidem na vyvýšeniny a tam se modlil. Na místě, kde se modlil, uložil tři kameny a vrátil se zpět do svého kláštera. Když na druhý den přišli mniši pro odpověď, Benedikt jim řekl, ať kopou na místě se třemi kameny. Mniši tak učinili a potom, co kopali na místě, kde byly kameny uloženy, vytryskla z půdy voda, která stékala dolů do údolí.⁴²

Pověst o Benediktovi se stále šířila. Navštěvovalo jej víc a víc lidí, kteří k němu chodili pro radu. Sám Benedikt tuto skutečnost sledoval s obavami. Věděl totiž, že s takovým zájmem přichází i žárlivost a závist druhých. Tato lidská slabost na sebe nenechala dlouho čekat. Jednoho dne mu neznámý člověk přinesl pecen chleba, který prý nechal poslat přítel, který nechtěl prozradit své jméno. To Benedikta znepokojilo, vzal proto pecen do rukou, rozlomil a kus dal havranovi, kterého si ochočil. Pták odmítl sousto pozřít, což bylo znamení, že sousto je otráveno. Benedikt tušil jméno neznámého dárce. Byl to kněz z údolí jménem Florentius, který mu záviděl přízeň lidí z okolí. Benedikta to zneklidnilo, uvědomoval si, že nyní se musí mít na pozoru. Další léčka na sebe nenechala dlouho čekat. Několik týdnů nato, jednoho večera, slyšel zvláštní zvuky. Ze své cely uslyšel dívčí hlasy zpívající rozpustilé taneční popěvky. Vyklonil se z okna a na louce uviděl skupinku nahých dívek, jak skotačí v pevně sevřeném kruhu. Jejich svůdné a vyzývavé postavy vidělo i několik bratří, kteří je pozorovali z povzdálí. Benedikt vyšel ze své cely. Když ho mniši viděli přicházet, začervenali se a vrátili se s hanbou zpět do kláštera. Dívky ještě tentýž večer odešly. Šlo o dílo Florentiovo a Benedikt si o to více uvědomoval odpovědnost za svěžené bratry.

---

⁴¹ Srov. tamtéž, s. 45-47.

⁴² Srov. *Dialógy kniha druhá*, s. 269-270.

Proto dal přednost vzdání se, aby nedošlo k újmě na duších jeho spolubratrů. Rozhodl se nechat na místě malé skupinky pod vedením opatů. Ostatní měli opustit Subiacum a vydat se směrem na jih. A tak se stalo. O týden později zástup mnichů odchází údolím Ania. Když je viděl kněz Florentius z balkónku svého domu, údajně samou radostí začal skákat. Podlaha pod ním se probořila a on se i s balkónem zřítíl a pod troskami našel svou smrt. Maurus Benedikta informuje o smrti Florentia a zároveň ho prosí, aby se vrátil. Benedikt se však neraduje, v srdci truchlí nad tím, jak hluboko může člověk upadnout do nenávisti a pokračuje ve své cestě na jih.⁴³

Jeho cesta vedla po Via Casilina k masívu Casino, které dominovalo údolí. Na tomto masívu stál kdysi pohanský chrám boha Apolla a v přilehlém háji uctívali Venuši, bohyni krásy a lásky. Ačkoliv se jednalo o trosky z minulosti, vesničané přesto pořád chodili a pokládali na oltář oběti pohanským bohům. Benedikt si nejprve vyžádal povolení od místního biskupa. Tak počal jeho boj s pohanským kultem: nechal strhnout pohanský Apollónův chrám, z jeho trosky vystavěl oratoř svatého Martina a na místě pohanského oltáře zřídil kapli svatého Jana. Biskup dbal také o to, aby mniši byli k užitku zdejšího obyvatelstva. Přinášeli mu evangelium a nezapomínali ani na místní chudinu. Benedikt zde žije plné společenství, které se projevovalo hlavně liturgickou modlitbou, manuální prací a také duchovní četbou. Místní lid povzbuzoval kázáním.⁴⁴

Benedikt si byl zcela vědom toho, že na místě, kde započal svou činnost, bude nepřítel ďábel klást velký odpor. Tak se i stalo. Potom, co Benedikt zrušil pohanské chrámy a vyhnal zlé duchy, ďábel se obrací k mnichům a snaží se jim co nejvíce znepříjemnit práci. Nejprve se toto odporování zla projevilo tím, že se démoni vtělili do tíhy kamene, který potřebovali mniši pro stavbu kláštera. Stačilo, aby Benedikt nad ním pronesl požehnání a kámen se hned podařilo zvednout.

Benedikt nařídil v místě, ve kterém předtím ležel kámen, kopat do hloubky. Mniši zde objevili kamennou sošku modly, která znázorňovala božství ženského pohlaví. Na základě toho si můžeme uvědomit, že pokud nás něco v našem nitru blokuje, co nám bere energii, je to jakýsi druh modly, věc, kterou zbožšťujeme a nedokážeme se jí vzdát. Tak jednali i mniši, když jim Benedikt nařídil utrhnout modle hlavu a hodit ji do kamen. Mnichy soška uhranula, nechtěli se jí vzdát. V jejich očích soška vzplanula. Tu přišel Benedikt, vztáhl

---

⁴³ Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 25-26.

⁴⁴ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 51-52.

nad sošku ruku, udělal znamení Kříže a vše pominulo. V srdcích mnichů zavládl klid. Mniši sošku rozbili a hodili do kamen.

Démoni však nedali pokoj, ještě jednou se pokusili bratry zastavit při výstavbě kláštera. Mniši pracovali neopatrně a nedávno postavená zeď se zřítily na jednoho z nich. Benedikt se nad mladíkem pomodli a ten se uzdravil. Zde jsou démoni ukryti za horečnou aktivitou mnichů. Ti jsou plní nadšení pro stavbu kláštera a zaslepení pýchou nad svým dílem. Neuvědomují si však, že tak zanedbávají osobní hledání Boha. Pouze u Boha můžou nalézt klid a nepohltí je hektičnost a spěch.⁴⁵

Život na Montecassinu nemohl řídit Benedikt sám, proto rozděljuje mezi bratry určité služby, tak aby mohl zajistit chod celého kláštera. V celkovém počtu mnichů převažovali bratři, kteří nebyli kněžími. Kněžími byli ti, kteří do kláštera již jako kněží vstoupili, nebo je nechal Benedikt vysvětit a to pro účel slavení eucharistie. Sám Benedikt přísně dbal na to, aby se zachovávala Řehole.⁴⁶

Klášterní život vzkvétal, avšak situace v okolním světě nebyla nikterak růžová, což se pomalu začíná dotýkat i života mnichů. Byzanc dobila Kartágo a její politické zájmy se začaly obracet k Itálii. V roce 536 se na jihu Itálie vylodil vojevůdce Flavius Belisarius s byzantskou armádou. Gótové opustili Řím a stáhli se na sever. Na Montecassino přicházejí zprávy, že armáda plení zem a vraždí obyvatelstvo. Pleněny jsou údajně i kláštery a v nich dochází k vraždění kněží a znásilňování řeholnic. Tyto poněkud zveličené zprávy vzbuzovali strach a přicházely do kláštera den co den. Faktem ale zůstává, že na obyvatelstvo dolehla velká neúroda a s ní přišel do kraje hlad. I mniši v klášteře trpěli nouzí, zásoby docházely a byl nedostatek jídla. Mniši dostávali najíst jenom jednou za den. Avšak snažili se dělat všechno proto, aby toto nesnadné období přežili. Benedikt své spolubratry povzbuzuje k důvěře v Pána. Když byla nouze největší, Pán se vždy o mnichy postaral. Tak se stalo, že když mniši neměli ani hrstku mouky, ráno na ně před dveřmi kláštera čekalo plných deset pytlů. Mniši se také snažili pomáhat i okolnímu obyvatelstvu aby lépe snášelo hlad, dávali jim ze svého nedostatku.⁴⁷

Benedikt nejenže rozeznával, co se v člověku právě děje, ale dokázal předvídat budoucnost. K tomu se váže příhoda, která se stala během návštěvy gótského velitele. Gótové

---

⁴⁵ Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 26-27

⁴⁶ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 55.

⁴⁷ Srov. *tamtéž*, s. 55-58.

se opět vzepřeli Byzanci a pod vedením velitele Totily zaútočili proti jejímu vojsku. Totila porážel císařskou armádu až po Řím. Tu se jednoho dne objevila skupinka Gótů na Montecassinu. Benedikt zrovna četl v sadu, když si všiml, že k němu kdosi přichází. Totila chtěl vyzkoušet, zda je pravda, co se o Benediktovi vypráví. Proto nechal obléct panoše do velitelského hávu a poslal je za Benediktem. Ten lest prokoukl a oba muži zůstali v údivu. Za chvíli přišel sám Totila a již z dálky se před Benediktem uklonil. Ten mu předpověděl, že se mu podaří dobít Řím a deset let na to zemře. Benedikt předpověděl jak vyplenění Říma, tak i zničení samotného kláštera.⁴⁸

O tom, že Benedikt uměl nahlížet do duší svých bratří, svědčí i událost, která se stala jednomu mnichovi, který byl vyslán jako duchovní vůdce do kláštera k zasvěceným pannám. Než se bratr vydal na cestu, dostalo se mu od Benedikta řádného napomenutí, ať pamatuje na to, že sestrám nese Boží slovo, a ať se snaží zdržet se dlouhých řečí nedat na jejich případné lichotky. Případný dar ať rozhodně odmítne a ať pamatuje na to, že oči nebeského Otce jsou na něj stále upřeny. Mnich při návštěvě kláštera selhal. Nechal se unést příjemnou atmosférou, která panovala v klášteře. Přijal dárek v podobě dvou kapesníků, které řeholnice vyšívaly. Po návratu do kláštera na něj Benedikt čekal. Nejen že bratr přijal od sester dárek, ale přišel se zpožděním. Benedikt o všem věděl již předem a mnich naplněn úžasem nad jeho jasnozřivostí vytáhl kapesníky a s pokorou je položil k nohám svého představeného.⁴⁹

Dalším příkladem vedení duší jsou dvě ženy urozeného původu, které žily poblíž kláštera ve vsi. Jak samy tvrdily, chtěly se v plném odloučení od světa zasvětit Pánu. Jeden prostý venkovan se jim staral o obživu. Bohužel tyto dvě ženy vůbec ani zdaleka neoplývaly vlastnostmi zasvěcených Kristu panen, čemu neodpovídali ani jejich skutky. Pomlouvaly, koho se dalo. Venkovana zneužívaly, pořád si něco vymýšlely, přičemž on se jim snažil ve všem vyhovět. Ovšem pohár jeho trpělivosti také přetekl. Nevěděl co si počít a proto se vydal pro radu za Benediktem. Benedikt ho přijal, vyslechl a slíbil, že učiní patřičná opatření. Na druhý den poslal jednoho z bratří za ženami se vzkazem, že pokud nebudou držet více jazyk za zuby, vyobcuje je. Za týden obě ženy záhadně zemřely, aniž by před svou smrtí přestaly s pomlouvami, očerňováním a vrtáním se do věcí, do kterých jim nic nebylo. Pohřbeny byly v kostele. V jednu neděli zde kněz sloužil mši svatou. Po Krédu jáhen, jak bylo zvykem, prohlásil: „Kdo nemůže přistoupit ke stolu Páně, ať se vzdáli!“ Tím měl na mysli katechumeny a veřejné hříšníky, kteří byli vyobcováni z církve. Přítomna byla i jedna

---

⁴⁸ Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 28.

⁴⁹ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 62-63.

z přítelkyň zemřelých žen. Ta po pronesení výzvy najednou uviděla z hrobu vycházet postavy dvou žen, které následně kostel opustili. Tato událost se opakovala vždy, když jáhen při mši vyřkl tato slova. Přítelkyně byla z opakovaných vidění odchodu dvou nešťastnic z chrámu sklíčená. Proto šla za Benediktem poprosit ho o radu, jak dvěma duším pomoci. Benedikt ji řekl, ať dá za ně sloužit mše. Když tak učinila, ženy již nikdy vycházet neviděla. V tom bylo možné vidět velikost Benediktových slov. Co opat svými slovy svázal, následně svými slovy rozvázal.⁵⁰

Pokud jde o duchovní vedení sester, Benedikt sám se o ně soustavně nestaral. Jednou za rok za ním přicházela jeho setra Scholastika, která vedla v nedalekém klášteře společenství řeholnic. Řehoř Veliký vypráví o posledním setkání Benedikta se Scholastikou. Jako obvykle se jednou v roce sešel Benedikt se svou sestrou u delší duchovní diskuze. Jejich setkání se odehrávaly v domě nedaleko kláštera. Během schůzky se Scholastika Benediktovi svěřila s tím, že má předtuchu své brzké smrti. Když nadešel čas rozloučení a Benediktova odchodu zpět do kláštera, sestra na něj naléhala, aby ještě zůstal. Benedikt se nenechal zlomit prosbami, které byly proti jeho zásadám. Scholastika se však vytrvale modlila. Nad krajem začalo pršet a přihnala se bouřka. To Benedikta přimělo k tomu, aby zůstal. Modlitby Scholastiky byly vyslyšeny. Celou noc spolu vedli dlouhý duchovní rozhovor. Až ráno se Benedikt odebral zpět do kláštera. Po třech dnech od jejich společného setkání Scholastika umírá. Po její smrti Benedikt uzřel její duši v podobě bělostné holubice, jak se vznáší k nebi. Plný radosti z oslavení její duše poděkoval Hospodinu a oznámil její smrt spolubratrům. Pak ji pohřbil v hrobě, který byl přichystán pro něj samotného.⁵¹

Benedikt měl charisma vidět do srdcí druhých a skrze modlitbu mu bylo dáno vidět také budoucnost. Řehoř Veliký o tom píše: „*Když šli bratři spát, Benedikt už nějakou dobu bděl na modlitbách. Stál u okna a modlil se ke všemohoucímu Pánu, když najednou v noci uviděl světlo, které přicházelo shora. Pronikalo noční temnotou a vyzářovalo takovým jasem, že i den před ním zbledl, ačkoli svítilo uprostřed noci.*⁵² Takto měl Benedikt možnost nahlédnout do budoucnosti, ve které mu byl představen celý svět ve své kráse i prchavosti. Zakouší Boha a v Něm všechno, po čem toužíme. To, co může svět nabídnout, stejně najde v Bohu své spočinutí.⁵³

---

⁵⁰ Srov. tamtéž, s. 63-65.

⁵¹ Srov. tamtéž, s. 62-63.

⁵² Srov. *Dialógy kniha druhá*, s. 314.

⁵³ Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 32.

1.1.5 Sepsání Řehole

Vědom si své zodpovědnosti za duchovní život bratrů sepisuje Benedikt Řeholi, čili pravidla, podle kterých mniši mají žít společný i duchovní život. Pro Benedikta nebyla řehole pouze sbírka zákonů, ale svědectvím ducha muže, který se snaží vše uspořádat a podrobit pravidlům. Řehoř o Řeholi poznamenává: „*Sepsal pro mnichy řeholi, moudré dílo, napsáno průzračnou řečí.*“⁵⁴ Jak již bylo zmíněno, jde o knihu duchovní, ne o sbírku zákonů. Nalezneme v ní také záležitosti čistě světského charakteru, jako jsou jídlo, pití, hospodaření v klášteře ale i řešení konfliktů. Benedikt díky své jasnozřivosti dokázal vystoupit z omezeného světa a vidět vše ve správných proporcích.⁵⁵

1.1.6 Poslední Benediktovy pozemské dny

Před svou smrtí, kterou také sám předpověděl, když cítil konec svého pozemského života, vydal příkaz k otevření hrobu, ve kterém měl být pochován. Byl to stejný hrob, ve kterém byla předtím pohřbena jeho sestra Scholastika. Stalo se tak šest dní před Benediktovou smrtí. Dostal horečku a den za dnem se jeho stav zhoršoval. Šestý den dal příkaz, aby ho mniši přenesli do kaple, kde přijal Tělo a Krev Páně. Pak se modlili a Benedikt skonal.⁵⁶

Zemřel zhruba mezi roky 546 až 550.⁵⁷ Byl pohřben v klášteře na Montecassinu v kapli svatého Jana Křtitele, kterou sám zbudoval.⁵⁸

1.2 Řehole svatého Benedikta

Podle Benedikta je Řehole pro mnicha vodítkem na jeho duchovní cestě. V duchovním životě vidí cestu, na níž člověk dochází zdraví a celistvosti. Tato cesta není bez námahy a je protkaná různými překážkami, které je potřeba překonat. Je to boj se smysly, vlastní vůlí a s ďáblem, který se vtírá do našich myšlenek.⁵⁹ K tomu, aby tato pokušení mnich dokázal překonat, je zapotřebí určitých metod. Ty jsou svou povahou uměním, kterým člověk

---

⁵⁴ Srov. *Dialógy kniha druhá*, s. 317.

⁵⁵ Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 33.

⁵⁶ Srov. *Dialógy kniha druhá*, s. 317.

⁵⁷ LAWRENCE, C., *Dějiny středověkého mnišství*, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2001. s. 26.

⁵⁸ Srov. *Dialógy kniha druhá*, s. 317.

⁵⁹ Srov. *Svatý Benedikt*, s. 84.

zušlechtuje ctnosti. Na to slouží pravidla – Řehole – kterou nám světec předkládá. Ve čtvrté kapitole Řehole se zmiňuje o nástrojích, které jsou pomůckou na cestě, jsou to nástroje „duchovního umění“. K tomu, aby člověk mohl toto umění tvořit, je potřeba určitý prostor a tímto prostorem je klášter. V něm se formuje pravá podoba člověka.⁶⁰

Vznik Řehole je datován někdy po rok 535. O tom, jak na díle Benedikt pracoval, víme velice málo. Jisté ale je, že vznikalo dlouhodobě na základě Benediktových zkušeností. Postupem času byla Řehole upravována a rozšiřována. Dílo samotné ovšem nemůžeme považovat za originální výtvar.⁶¹ Benedikt sice vytvořil dílo, kterému vtiskl pečeť originality, především pokud jde o stylistickou úpravu, stručnost, vytříbenost, očištěnou od přebytečných detailů a zároveň moudrost, která je obsažena v hloubce díla a které bychom mohli označit za jeho hlavní znaky.⁶² Jeho původ bychom ovšem hledali ve zkušenostech Východního a Západního mnišství.⁶³ V první polovině 6. století existovalo několik textů, které byly inspirovány mnišským životem v Egyptě. Dalo by se říct, že Řehole je do jisté míry plagiátem textů několika řeholí předchozích. Zároveň však nutno dodat, že v době, kdy spis vznikal, bylo zcela normální, že si text přivlastnil někdo jiný, aniž by uvedl původního autora. Šlo o známku pokory a úcty vůči moudrosti druhého. Hlavním literárním pramenem pro Benediktovo dílo byla *Mistrova řehole*, která vznikla někdy po roce 500. Jejího autora neznáme, pravděpodobně to byl jeden z opatů kláštera severně od Říma. Co Benedikt převzal, jsou především kapitoly o poslušnosti a stupni pokory, ty jsou převzaty doslovně, ostatní části přebíral s malými úpravami. Na rozdíl od *Mistrovy řehole* je Řehole sepsaná Benediktem mnohem mírnější, lidšější. Na základě původu Benediktovy Řehole si můžeme uvědomit, že Benedikt není jediný, kdo dokáže formulovat předpisy pro mnišský život. Tato praxe byla v jeho době zcela normální, proto bychom Benedikta měli chápat jako jednoho z představitelů asketického učení. Co Benediktovu řeholi pozvedlo nad ostatní, byl zřejmě Řehořův životopis, díky kterému hrál svatý Benedikt a samotná Řehole významnou roli v západní církvi po více než jedno tisíciletí.⁶⁴

Celková skladba díla je poměrně jednoduchá. Řehole má 73 kapitol, přičemž tyto bychom mohli rozdělit do dvou částí. První část (1. – 7. kapitola) obsahuje duchovní nauku.

⁶⁰ Srov. *Svatý Benedikt z Nursie*, s. 41-42.

⁶¹ Srov. *Dějiny středověkého mnišství*, s. 26-27

⁶² Srov. tamtéž, s. 29.

⁶³ Srov. FRY, T. (ED.), *Historický a literární kontext Řehole svatého Benedikta*, Praha, in Benediktinské sešitky č. 9, 1980. s 9-10.

⁶⁴ Srov. *Dějiny středověkého mnišství*, s. 28-29.

Nabádá a pojednává o odříkavém životě a snaží se vysvětlit charakteristické ctnosti, které by měl samotný mnich pěstovat a docílit jich. Z nich vyzdvihuje zejména poslušnost a pokoru. Druhá část (8. – 73. kapitola) obsahuje praktické ustanovení týkající se pokynů pro slavení bohoslužeb, zabývá se také základními záležitostmi týkající se chodu kláštera, jako jsou volba opata, úloha jednotlivých bratří v klášteře, denní řád, případně tresty za provinění proti kázni. Zvláštní pojednání je věnováno také přijímání a vzdělávání nových členů (RB 7, 62-66; 58-61). Řehole tak představuje praktické vodítko jak pro řízení mnišského společenství, tak pro individuální duchovní život mnicha.⁶⁵

Existuje nespočetné množství rukopisů Řehole, za nejstarší je považován rukopis z roku 750, který byl zhotoven v Anglii a nyní se nachází v knihovně v Oxfordu. Za nejceněnější je považován rukopis, který se dochoval v St. Gallenu. Zhotoven byl v Cáchách na počátku 9. století jako opis z originálu z Montcassina, který sepsal sám Benedikta vyžádání samotného Karla Velikého.⁶⁶

1.3 Rozkvět benediktinské tradice

V roce 577, tedy krátce po Benediktově smrti, čelí Montecassino nájezdu Langobardů, kteří celý klášter vyplenili a pobořili. Následkem toho bylo, že společenství je rozptýleno do okolní krajiny. V Subiacu sice zůstala Benediktem založená komunita déle, ale o této se prameny více nezmiňují. Život na Montecassinu se obnovil až v roce 717. Zprvu se může zdát, že nadšení pro Benediktův způsob života opadl a zmizl v zapomnění. Ale díky Řeholi a svědectví Řehoře Velikého v knize *Dialogů* začíná mít pozvolna velký vliv na celý křesťanský Západ. Benediktova řehole se stává jediným platným pravidlem pro řehole západního mnišství. Zejména kvůli své jasnosti a praktičnosti, která se projevuje v moudrosti, mírnosti a přizpůsobivosti, díky psychologickým schopnostem jejího autora, kterými je dílo prochnuto. Řehole se od 7. století šíří na sever od Itálie. Nutno uvést, že v tehdejší době bylo zcela obvyklé, že se kláštery držely několika řeholí najednou. Na konci 7. století je Řehole prosazena jako jediná platná pro kláštery v Anglii a díky irským a anglickým misionářům se dostává na území tehdejší Franské říše. V roce 742 se *Concilium Germanicum* zasadilo o to, aby se této řehole držely všechny komunity. Dodržování jednotné Řehole také podporoval

---

⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 27.

⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 26.

Karel Veliký a Ludvík Pobožný, díky kterým se Řehole uchytila na území Franské říše, která v sobě zahrnovala území dnešního Německa, Belgie, Nizozemska, Švýcarska a Francie.⁶⁷

Od konce 8. století se pak Řehole dostává díky bavorským misiím víc na východ a také do českých zemí. Kláštery se stávají centry kultury, misijní aktivity a spirituality, tato výsada jim zůstane v podstatě po celý středověk. Kláštery zřizují školy, opisovačské a umělecké dílny a díky své zemědělské práci proměňují tvář krajiny. Dnes můžeme říct, že benediktini jsou přítomní ve všech světadílech světa, přestože prošli mnohými reformami, pronásledováním či záměrnou likvidací.⁶⁸

Je třeba připomenout, že z organizačně-právního hlediska do dnešní doby neexistuje žádný jednotný benediktinský „řád“. Teprve na naléhání papeže Lva XIII. v roce 1893 se jednotlivé kongregace spojily do konfederace, v čele které stojí opat primas, který má sídlo v Římě. To také svědčí o skutečnosti, že když svatý Benedikt Řeholi sepisoval, neměl v úmyslu zakládat nový řeholní *řád* v dnešním smyslu slova, ovšem nevylučoval, že by se jím sepsaná Řehole mohla využít i jinými společenstvími.⁶⁹

Benediktinská společenství přinesla křesťanskému světu mnoho dobra a dala mu i množství světců, o čem svědčí jejich výčet: „1560 mnichů, kteří byli prohlášeni za svaté, 3500 blahoslavených, 7 církevních učitelů, 22 papežů, 250 patriarchů, 200 kardinálů, 1600 arcibiskupů, 4000 biskupů, 16 000 spisovatelů, vědců, umělců, vynálezců...“⁷⁰

---

⁶⁷ Srov. Svatý Benedikt z Nursie, s. 39-40.

⁶⁸ Srov. Svatý Benedikt, s. 99-106.

⁶⁹ Srov. Zeschick, J., *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*, Praha, Benediktinské arciepiškopství sv. Vojtěcha a sv. Markéty 2007. s. 9.

⁷⁰ Svatý Benedikt, s. 106.

2 Řeholní sliby

2.1 Etymologie pojmu řeholní sliby

Dříve, než se začneme zabývat jednotlivými řeholními sliby a tím, jak se projevují v životě řeholníka, podívejme se na samotnou etymologii slovního spojení *řeholní slib*. Začneme *slibem*. Podstatné jméno *slib*, vychází z latinského *votum* a je chápáno jako závazek přednesený Bohu. V tomto ohledu pojem znamená přijetí nové povinnosti na základě vlastní svobodné vůle, postavené na věrnosti vůči druhé straně. Tím se výrazně liší od pojmu *předsevzetí*, které nijak závazně neváže a je pouhou vůlí něčeho dosáhnout.⁷¹

Přídavné jméno *řeholní* pochází z latinského substantiva *regula*, což v překladu znamená *pravidlo, řád*. Pro řeholní život je toto slovo zásadní. Avšak musíme si uvědomit, že na otázku po významu tohoto slova si můžeme odpovědět různými způsoby. V prvním významu poukazuje slovo *regula* na Písmo svaté, což je *pravidlo*, které utváří život mnicha. Pak je zde *regula* jako *pravidlo* křesťanského života, čímž navazuje na Písmo svaté. Bez přijetí Písma svatého nelze pochopit křesťanský styl života. Přijetím Písma svatého získává křesťanský život svou závaznost a pomáhá při správném rozhodování, čímž se pro něj stává platným *pravidlem*. Dále je zde ústní tradice. *Regula* nemusí označovat jen psané slovo, ale také nepsaný řád mnichů, který se předává ústně. Tak se dostáváme k dalšímu významu tohoto slova a tím je příklad života. Za *regulu* nepovažujeme jen poučení slovem, ale také životním příkladem člověka. Způsob, kterým vede učitel svůj život, je pro jeho žáky *regulou*. Proto se také v mnišském společenství klade velký důraz na osobu a slovo opata kláštera. On je učitel a zároveň ten, kdo má zodpovědnost za společenství mnichů. Jeho slovo a nařízení označujeme jako *pravidlo* pro mnichy. „*Sám opat je jakoby živou řeholí svého kláštera. Žít pod představeným znamená žít pod řeholí – pod jeho řeholí.*“⁷² V neposlední řadě je pojmem *regula* označován především písemně zaznamenaný řád, který upravuje život komunity v klášteře.⁷³

Když tedy spojíme slova *řeholní* a *slib*, dostaneme slovní spojení vyjadřující závazek k plnění určitých pravidel. Řeholník se tedy zavazuje Bohu k dodržování určitých zásad.

⁷¹ Srov. BENEŠ, A., *Morální teologie*, Praha, Krystal OP s.r.o. 1994. s. 150.

⁷² *Regula Benedicti*, Praha, Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty 1998. s. XXXI.

⁷³ Srov. tamtéž, s. XXXI.

Těmito pravidly je naplnění evangelijních rad, ke kterým se zavazuje slibem poslušnosti, chudoby a čistoty.

2.2 Slib v chápání církve

Potom, co jsme vysvětlili pojem *řeholní slib* v etymologii, podívejme se na to, jak se obecně k *slibu* staví katolická nauka. Kodex kanonického práva ukládá, že „*slib to je uvážená a svobodná přípověď, učiněná Bohu, o možném a lepším dobru, se musí splnit ze ctnosti nábožnosti.*“⁷⁴ Katechismus katolické církve dále učí, že „*slib je úkon zbožnosti, kterým křesťan nabízí Bohu sám sebe nebo mu slibuje nějaký dobrý skutek.*“⁷⁵

Slibem (*votum*) se člověk zavazuje Bohu a vytváří s ním nový, právní vztah. Tento vztah je úkonem *latrue*, co znamená, že zde vykonáváme skutek nábožnosti. Jedná se tedy o látku ctnosti nábožnosti a to i přesto, že látka slibu samotného je látkou jiných ctností např. čistoty, spravedlnosti apod. Je vhodné podotknout, že pokud bychom učinili slib některému ze svatých, nejednalo by se již o slib zvaný *votum* ani o úkon nábožnosti s ním spojený, ale šlo by pouze o *promissio* (přislíbení) a úkon zvaný *duliae*.⁷⁶

2.2.1 Dělení slibů

Slib obsahuje skutečný závazek a vyžaduje, aby byl splněn. Slib můžeme složit veřejně a to pod podmínkou, že jej přijme zákonný představený jménem církve, jinak se jedná o slib soukromý. Pak se může jednat o slib slavný, pokud jej za slavný uzná církev, jinak se jedná o jednoduchý slib. A v poslední řadě se může jednat o osobní slib, pokud se jim slibující zavazuje k nějaké činnosti anebo věčný slib, v případě že jím slibuje nějakou reálií. Pokud osoba skládá slib věčné či osobní povahy, nazývá se tento slib smíšeným.⁷⁷

Sliby lze dle Beneše dělit následovně: „*absolutní - jsou složeny absolutně, podmíněné - jsou vázány na splnění určité podmínky, determinované - slib je blíže určená věc, disjunktivní - slib s více alternativami, dočasné nebo věčné, dané vnějšími slovy nebo mlčky přijaté.*“⁷⁸

⁷⁴ Kodex kanonického práva, Praha, Zvon 1994. kán. 1191, § 1.

⁷⁵ Katechismus katolické církve, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 1995. čl. 2102.

⁷⁶ Srov. *Morální teologie*, s. 150.

⁷⁷ Srov. CIC, kán. 1192, § 1-3.

⁷⁸ *Morální teologie*, s. 150.

2.2.2 Slib jako vyjádření vztahu k Bohu

U skládání slibu, se nemůžeme omezit pouze na kazuistiku a komentování kanonického práva.

Slib můžeme považovat za jeden z prostředků, který používá ctnost nábožnosti k tomu, abychom vzdávali Bohu náležitou poctu. Tento jev má svůj počátek ve vzniku náboženství jako takového. Jestliže si chtěl člověk nějakým způsobem získat přízeň bohů, nabídl jim svou oběť. Tak tomu bylo a je v křesťanství, stejně tak i v židovství. Měl-li člověk snahu docílit, aby Bůh splnil jeho prosby, slibuje mu jisté oběti. Přináší mu různé dary, případně se něčeho zříká, aby tak oslavil Boha. Ve Starém Zákoně se setkáváme často s tím, že člověk slibuje, případně se něčím zavazuje Bohu. Písmo svaté se k tomu v tomto ohledu na několika místech vyjadřuje, přičemž zdůrazňuje nutnost, aby se sliby skládaly uváženě a pokud jsou složeny, aby také byly dodržovány. Pokud člověk nemá dost sil k jejich naplnění, ať je raději nedělá.⁷⁹ V Deuteronomiu se píše:

Když se Hospodinu, svému Bohu, zavážeš slibem, neotálej ho splnit, neboť Hospodin, tvůj Bůh, to bude určitě od tebe vyžadovat a byl by na tobě hřích. Když se zdržíš slibování, nebude na tobě hřích. Budeš bedlivě dodržovat to, co vyřkly tvoje rty a co jsi dobrovolně slíbil Hospodinu, svému Bohu, k čemu ses svými ústy zavázal. (Dt 23, 22-24)

Při skládání slibu jde především o to, abychom vyjádřili svým úkonem vztah k Bohu. Sám člověk se chce darovat Bohu, tak jako Ježíš Kristus přinesl největší oběť za lidstvo na kříži. Právě slibem přináší člověk svou oběť Bohu. Jde o vznešenost tohoto úkonu, jímž vzdáváme Bohu náležitou poctu. V podstatě se jedná o formu bohopocty založenou na lidství. Slib má adekvátně odpovídat této cti. I z tohoto důvodu hraje na straně slibujícího velkou roli jeho víra. Právě víra zprostředkovává člověku Boha v celé jeho velikosti. Z toho vyplývá, že pro Boha není nikdy nic příliš cenné, proto má být závazek velkomyslný jak ve svém obsahu, tak i v délce svého trvání. Jelikož však člověk ve svých krocích může své jednání přecenit a dobře neodhadne síly, které má k dispozici, má u tohoto úkonu asistovat i prozíravost. To proto, aby dokázal realisticky odhadnout, k čemu se zavazuje a zda je sto splnit to, co slíbil. Vyloučí tak možné selhání v naplňování slibu z nedostatku sil. K plnění slibu nám také pomáhá ctnost statečnosti, která umožňuje překonat obtíže a překážky spojené se slibem, stejně jako i obavy z případného nesplnění slibu.⁸⁰

⁷⁹ DACÍK, R. M., *Mravouka*, Olomouc, Dominikánská edice krystal 1946. s. 302.

⁸⁰ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*, Praha, Karolinum 2004, s. 139.

2.2.3 Platnost slibu

Proto, abychom mohli požadovat slib za platný, je nutné, aby závazek splňoval následující kritéria: Člověk, který skládá slib, musí co do podstaty platnosti slibu užívat rozumu, musí mít úmysl učinit slib a jeho úkon má být dokonale lidský. Ten, kdo by sliboval pouze ústně, bez toho aniž by měl vnitřní úmysl slib splnit, činí tzv. *votum fictum*, což znamená, že skládá slib neupřímně. V případě slibů řeholních je *votum fictum* těžkým hříchem. Proto je pro platnost slibu vyžadováno, aby obsahoval plně lidský úkon, tzn. plnou pozornost a plný souhlas.⁸¹

Co se týče látky slibu, tou je myšleno to, co chceme plnit slibem. Je nutné, aby tato látka splňovala následující podmínky: sama o sobě musí být *možná, mravně dobrá* a musí být *lepší než její protějšek*. Příkladem takto neplatného slibu je, když někdo slibuje za druhého, nebo když někdo slibuje nesplnitelnou věc např. nečinění lehkých hříchů. Dále, pokud by se někdo zavázal k plnění mravně špatných věci nebo jedná-li se o látku mravně nejasnou. V prvním případě by pak šlo o těžký hřích, u mravně nejasné látky o hřích lehký. Co se týče látky, co by lepší než její protějšek, myslí se tím to, že člověk může slibovat něco, co je dobrem navíc. Nebo se jedná o látku slibu, která je obecně přikázána zákonem. Například někdo učiní slib, že bude každou neděli chodit na mši svatou anebo se zaváže k tomu, že bude dodržovat evangelijní rady.⁸²

2.2.4 Závaznost slibu

Je obecně známo, že člověk je tvorem chybujeícím a často slíbí něco, čeho pak nemůže sám dosáhnout. Podívejme se tedy na to, co činí *votum* neplatným. *Votum*, kterým se člověk zavazuje, se stává neplatným tehdy, pokud slibující nemá dostatečné poznání daného předmětu, ke kterému se chce zavázat, ocitá se tedy sám v omylu, protože neví o podstatě věci, kterou slibuje a tím pádem se pak zavazuje k něčemu, čeho nemůže dostát. Tak činí z omylu o dané věci a rovněž z nevědomosti. To jsou tedy první dva aspekty, které vedou k neplatnosti, omyl a nevědomost. Další překážkou k závaznosti slibu je to, že člověk nečiní slib ve své plné svobodě, jak je uvedeno v CIC kán. 1191 a učiní ho pod nátlakem strachu. Může tak činit z vnitřního strachu, kde cítí blízké nebezpečí nebo z vnějšího strachu, který může být následkem spravedlivé a nespravedlivé příčiny. Pokud se jedná o slib složený

---

⁸¹ Srov. *Morální teologie*, s. 150.

⁸² Srov. tamtéž, s. 151.

z nespravedlivé příčiny a učiněný pod velkým strachem, stává se tento slib neplatným. Takto je například neplatné manželství podle CIC kán. 1103. V ostatních případech je slib neplatný pouze tehdy, když nebylo možno náležitě užívat rozumu.⁸³

Jelikož v praxi dochází k tomu, že sliby jsou porušovány, je nyní otázkou, jak to je se závazností slibu a jaké jsou následky jeho porušení.

Ten, kdo slib složil, je jím také vázán.⁸⁴ U osobních slibů je to vždy ten, který slibuje, ale pokud se jedná o věcné sliby, může závazek převzít někdo jiný. Bylo již řečeno, že slib je úkonem *latrie*. Z toho plyne, že i samá závaznost slibu je dána ctností nábožnosti a řídí se podle významu slíbené látky a úmyslu slibujícího. Velikost závaznosti je řízena stupněm závažnosti látky, kterou dělíme na *materia levis* (méně závažná látka) a *materia gravis* (závažná látka). U méně závažné látky, se slibující zavazuje vždy *sub levi* (pod lehkým hříchem), to znamená, že pokud by dotyčný svůj slib porušil, učiní tak lehký hřích. Co se týče méně závažné látky, nikdo sám sebe nemůže zavázat *sub gravi* (pod těžkým hříchem) v nepatrné věci. U závažné látky je to jinak. Za závažnou látku se pokládá taková skutečnost, která za určitých okolností vyjadřuje vyšší úctu k Bohu, nebo je ve vyšším zájmu komunity, bližních či vlastní osoby. Závažnou látkou je například z úkonů zbožnosti pouť, modlitba růžence, půst a jiné. Zatímco u méně závažné látky se slibující zavazuje pouze *sub levi*, tak u závažné látky se zavazuje buď *sub levi* nebo *sub gravi*. Záleží na tom, k čemu má slibující úmysl se zavázat. Pokud však slibující nemá žádný z těchto úmyslů, týkající se závaznosti, předpokládá se, že se chtěl zavázat závazností odpovídající dané látce. Na tomto místě bych chtěl připomenout, že u řeholních slibů se jedná vždy o *materii gravis* a slibující je pokaždé vázán slibem *sub gravi*.⁸⁵

Slib má být splněn v čase, ve kterém měl slibující úmysl jej plnit při složení slibu. Nelze-li splnit slib v určitém čase, je nutné, aby slibující tento slib splnil co nejdříve. Avšak ne vždy je nutné, aby ho plnil. Rozlišuje se totiž čas k vykonání určitého slibu. Může se jednat o *tempus ad finiendam obligationem*, co znamená, že slib musí být splněn v určité době a nelze ho splnit později, jelikož se jedná o dobu, kdy se k plnění slibu na určitý čas zavázal a tudíž jen v této době. I když svou vinou tento závazek nesplní, není povinen jej plnit dodatečně. Například slibuje-li, že zítra pomůže odnést domů staré paní nákup. Vlastní vinou na něj zapomene a nesplní daný závazek, není povinen při nejbližší příležitosti tento nákup

---

⁸³ Srov. tamtéž, s. 151

⁸⁴ Srov. CIC, kán. 1193.

⁸⁵ Srov. *Morální teologie*, s. 151-152

odnést. Pokud se však jedná o *tempus ad urgendam obligationem*, musí slib splnit do určitého časového období. Pokud svůj závazek nesplní do daného termínu, povinnost závazku trvá a je nutné, aby jej co nejdříve vykonal. Jedná se například o sliby, kdy se zavazuje, že danou věc vykoná do konce měsíce, do jednoho roku nebo v průběhu určitého časového období apod.⁸⁶

Pokud byl slib dán bez bližšího určení času, kdy je potřeba slib vyplnit, je nutné jej vyplnit co nejdříve a bez velkých potíží. Odkládání takovýchto slibů může vést k těžkému hříchu, zvláště pak pokud se dá odvodit, že oddálením splnění slibu nebude možné slib naplnit nebo upadne v zapomnění. Také pokud by se jednalo o umenšování látky slibu. Například vstup do řehole v pozdějším věku. Samotné oddálení slibu však není těžkým hříchem. Pokud předmět slibu zanikne, není již slibující ničím vázán.⁸⁷

2.2.5 Zánik závaznosti slibu

Nyní se pozastavíme nad tím, jak to je se zánikem slibu. „*Slib zaniká uplynutím doby stanovené ke skončení jeho závaznosti, podstatnou změnou látky slibu, tím, že nenastane podmínka, na níž slib závisí, nebo nenastane jeho účel, dále zaniká dispensi a záměnou.*“⁸⁸

Jak bylo již řečeno v minulých kapitolách, slib je nový závazek vůči Bohu. Tento slib skládáme před Bohem a církví.⁸⁹

Zánik nebo oddálení slibu, může nastat ze dvou příčin: buď se jedná o příčinu vnitřní (*ab intrinseco*) nebo o příčinu vnější (*ab extrinseco*). V prvním případě slib zaniká, když uplyne čas, který byl určen slibem. Dále pak pokud se slib podstatně změní ve své látce, zanikne podmínka nebo cíl slibu, pod kterým byl slib učiněn. Například se může jednat o osobní situaci slibujícího, který slíbí, že chce vstoupit do kláštera a najednou onemocní do takové míry, že není možné jej přijmout. Takto se slib stává nezávazným. Existují ještě vnější příčiny, jimiž slib pozbývá závaznosti. V tomto případě se jedná o úplné zrušení slibu (*irritatio*), dočasné zrušení (*suspensio*), prominutí (*dispensatio*) anebo lze učinit záměnu slibu (*commutatio*).⁹⁰

Zrušit slib (*irritatio*) lze tak, že je vyhlášen za neplatný a to ze strany osoby, která má k tomu řádné oprávnění, má právo nad vůli slibujícího nebo nad předmětem slibu. Jestliže je

---

⁸⁶ Srov. tamtéž, s. 152.

⁸⁷ Srov. tamtéž, s. 152.

⁸⁸ CIC, kán. 1194.

⁸⁹ Srov. *Morální teologie*, s. 150.

⁹⁰ Srov. tamtéž, s. 153.

takto slib zrušen, přestává vázat slibujícího. K tomu mají oprávnění otec rodiny nebo matka, kteří mohou zrušit sliby svých nezletilých potomků, případně jejich zákonní zástupci. Dále pak manželé mezi sebou navzájem, ovšem jenom pokud nedojde k tomu, že by bylo odejmuto právo druhému. Řeholní představení můžou zprostit soukromých slibů své podřízené. K zrušení slibu musí být vždy oprávněný důvod. Pokud je slib takto zrušen, nelze jej opět obnovit.⁹¹

Dočasným zrušením slibu je tzv. *suspense*. Jedná se o zrušení závaznosti slibu a to ze strany toho, „*kdo má moc nad předmětem slibu, může na tak dlouho pozastavit závaznost, jak dlouho je pro něho plnění slibu nevýhodou.*“⁹² Předpokládá se zde vztah mezi osobami, kde jedna má právo nad látkou závaznosti slibu a druhou osobou osvobozuje od plnění slibu, který ji znevýhodňoval. Zanikne-li *suspense*, závaznost slibu se opět oživuje.⁹³

Sliby, které byly učiněny před složením řeholních slibů, jsou pozastaveny do té doby, dokud slibující zůstává v řeholi.⁹⁴

Prominout neboli dispenzovat slib může jenom osoba, které byl učiněn. Jak ale rozvázat slib učiněn Bohu? Odpověď nalzáme v Matoušově evangeliu, když Ježíš svěřuje církev Petrovi a říká „*...co odmítneš na zemi, bude odmítnuto v nebi, a co přijmeš na zemi, bude přijato v nebi.*“ (Mt 16, 9) Díky moci klíčů, jež byla svěřena Petrovi a církvi samotným Kristem, se církev Boží stává zástupkyní pro věřící na zemi. Má proto právo jednat a mluvit Božím jménem. Tak má církev právo i nad veřejnými a soukromými sliby všech členů církve a tudíž je může svazovat i rozvazovat ve jménu samého Boha. Je však na místě připomenout, že dříve než dojde k takovému prominutí slibu, je potřeba dobře zvážit důvody. Stejně tak je potřeba dobře zvážit splnitelnost slibu předtím, než je učiněn. V obou případech se nesmí jednat z malichernosti. Aby úkon prominutí byl dovolený, musí se jednat ze spravedlivé příčiny. Důvodem k dispenciaci od slibu může být duchovní prospěch toho, kdo slib učinil anebo se může jednat o dobro společnosti jako celku. Jelikož se jedná o právní úkon, je potřeba, aby o prominutí slibu požádal ve svobodě a dobrovolně ten, kterému má být v jeho prospěch dispence udělena. Nemůže se jednat o vynucený akt. Na rozdíl od zrušení a *suspense*, která se uděluje i proti vůli slibujícího subjektu. Dispenci nesmí být porušeno právo třetí osoby.⁹⁵

---

⁹¹ Srov. *Mravouka*, s. 304.

⁹² CIC, kán. 1195.

⁹³ Srov. *Morální teologie*, s. 153.

⁹⁴ CIC, kán. 1198

⁹⁵ Srov. *Mravouka*, s. 305.

Byla zde zmíněna spravedlivá příčina. Co se jí rozumí? Spravedlivou příčinou může být již zmíněné dobro jednotlivce nebo společnosti. Může se například jednat o to, že slibující v době skládání slibu nebyl zralý v duchovním životě, samotný slib neskládal v plné dobrovolnosti a poznání. Mohlo se jednat o to, že látka slibu se změnila, například tím, že se stala obtížnější, než se předpokládalo, a z tohoto důvodu nebyl slibující schopen slib plnit. Dalším případem je situace, kdy se slib pro slabost osoby či společnosti stal příležitostí k různým pádům. Slib také může bránit k duchovnímu růstu a existují případy, když psychika člověka byla složením slibu závažně narušena. To vše může vést k udělení dispenze.⁹⁶

Promíjet veřejné sliby náleží z moci církve výhradně papeži jako náměstkovi svatého Petra. Kromě papeže mohou soukromé sliby promíjet biskupové ve svých diecézích, řeholní představení v rámci jim podřízených komunit anebo, jedná-li se o společnost apoštolského života, novice a osoby žijící v řeholním domě (čtyřiaadvacet hodin denně), farář své farníky a ty, kteří se nacházejí na území jemu svěřené farnosti (mezi které se řadí i poutníci). Je možné, aby dispensovali i ti, kterým byla tato možnost dána apoštolským stolcem, jak je uvedeno v CIC kán. 1196.⁹⁷

Papež ani nikdo jiný nemůže promíjet sliby porušením práv třetí osoby. Jedná se o sliby dané s právní závazností, která je vázaná na třetí osobu. Avšak je možno udělit dispenz, pokud s ní souhlasí třetí osoba, které se slib dotýká.⁹⁸

Co se týče řeholních slibů, tyto stejně jako sliby veřejné jsou pro dispenzi rezervovány Svatému Stolci.⁹⁹

Záměna slibu neboli *commutatio* je proces při němž se mění látka slibu za jinou a to buď za látka stejně hodnotnou, resp. hodnoty vyšší. Všechny dosavadní sliby může člověk směnit za sliby řeholní.¹⁰⁰

U nerezervovaných slibů může slib změnit sám slibující. Pokud se jedná o sliby veřejné, nebo jde-li o sliby horší, je nutné, aby záměnu provedl ten, který má dispenzační moc.¹⁰¹

---

⁹⁶ Srov. *Morální teologie*, s. 153.

⁹⁷ Srov. *Mravouka*, s. 305.

⁹⁸ Srov. *Morální teologie*, s. 153.

⁹⁹ Srov. *tamtéž*, s. 153.

¹⁰⁰ Srov. *tamtéž*, s. 153.

¹⁰¹ Srov. CIC, kán. 1197.

2.2.6 Sliby řeholníka

Teprve od 5. století, kdy se začíná v Evropě se svatým Benediktem rodit západní mnišství, přichází na scénu úřední zachování slibu. Jeho Řehole přináší úkon zvaný *votum* (slib). Tímto se slibovalo *conversio morum* (obrácení), *stabilitas* (stabilita), *oboedientia* (poslušnost). Teprve v 13. století jsou tyto tři sliby nahrazeny slibem poslušnosti, chudoby a čistoty.¹⁰²

Smyslem řeholního života je naplnění evangelijních rad. Existují dva druhy těchto rad: ty, které se jeví jako důsledky dokonalé lásky a ty které jsou prostředky nebo dispozice k tomu, abychom došli k naplnění pravé lásky. V prvním případě se jedná o velice náročný závazek, který řeholní společnost po svých členech nemůže vyžadovat, jelikož řeholník není dokonalý křesťan. Nemá dispozice k tomu, aby jednal v duchu dokonalé lásky. Například, aby miloval svého nepřítele. Řeholník je i přes složené sliby stále člověkem, který usiluje o dokonalost. Proto existují prostředky, jimiž řeholník může k této dokonalosti směřovat. Ne všechny rady je řeholník povinen zachovávat. Povinnost se vztahuje pouze na ty, které mu samotný řád ukládá a ke kterým se zavazuje.¹⁰³

Všechny řehole, obsahují základ evangelijních rad. Tyto pilíře jsou: čistota, chudoba a poslušnost. Prvenství má mezi nimi poslušnost, v níž nacházíme dokonalou poslušnost Kristovu, která vedla až na kříž. Skrze poslušnost objevuje člověk nejcennější dobro, které může nabídnout, a kterým je svobodné rozhodování o činnosti. V poslušnosti pak nacházíme chudobu i čistotu. Zavázáním se k těmto radám člověk nastupuje cestu vedoucí ke Kristu.¹⁰⁴

---

¹⁰² Srov. *Morální teologie*, s. 218.

¹⁰³ Srov. tamtéž, s. 218.

¹⁰⁴ Srov. tamtéž, s. 218.

3 Čistota

Předchozí kapitola se zabývala problematikou řeholních slibů a to jak v rovině obecné, tak v konkrétním rozebrání slibu jako takového. Bylo řečeno, jak je chápán ve své podstatě, jaké jsou jeho druhy a následně jak se projevuje a jak je vlastní řeholníkům. Na tomto místě je potřeba zastavit se nad obsahovými tématy řeholních slibů, ke kterým se kandidát na vstup do řehole má zavázat. Pilíře těchto slibů jsou evangelijní rady čistoty, chudoby a poslušnosti. V konstituci *Lumen Gentium* o nich otcové píší: „*Evangelijní rady čistoty zasvěcené Bohu, chudoby a poslušnosti mají podklad ve slovech a příkladu Pána. Doporučují je apoštolové, otcové, církevní učitelé a pastýři. Je to Boží dar, který církev přijala od svého Pána a z jeho milosti ho stále uchovává.*“¹⁰⁵ Ve stejném pořadí jak je vyjmenovává koncil, budou nyní jednotlivě traktovány. Výchozím je obecný význam těchto pojmů ctnosti. Je vhodné se pozastavit i nad místem, které zaujímá v dnešní společnosti a to proto, abychom lépe pronikli do vnímání této ctnosti řeholníky a pochopení místa, které zaujímá v jejich životě. Konečně tady existuje souvislost v chápání těchto rad způsobem, kterým je vnímal ve své řeholi svatý Benedikt.

Přibližně od 13. století uváděla starší tradice tyto tři evangelijní rady v jiném pořadí, než to, ve kterém jsou traktovány v předložené práci. Toto pořadí bylo dle starších autorů následující: chudoba, čistota a poslušnost. Byl k tomu oprávněný důvod. Jednalo se o logický, systematický postup: člověk se vzdává hmotných dober, postupuje od vnějších projevů k vnitřním, co znamená zbavit se jich ve svobodě vlastní vůle. II. vatikánský koncil tuto tradici narušuje a vyzvedá čistotu nad ostatní rady. Říká, že tato rada vyniká mezi ostatními jako vzácný Boží dar.¹⁰⁶ V této práci bude tedy použité stejné pořadí, jaké zvolili koncilní otcové: od čistoty přes chudobu k poslušnosti. Smysl tohoto pořadí se snaží vysvětlit Joseph Aubry. V první řadě je tady důvod biblický, kdy se v evangeliích i v listech svatého Pavla pojednává nejvíc o zasvěceném životě. Existuje kontext historický, kdy už v počátcích Církve mluvíme o nejplnějším zasvěcení. A do třetice je zde důvod naukový. Ten spočívá v tom, že se Bohu celostně zasvětime. Touto formou zasvěcení vyjadřujeme nejjasněji a nejpůsobivěji výraz vztahu k Bohu. K těmto třem důvodům však nemůžeme připisovat absolutní význam. Nelze totiž jednu radu oddělit od druhé, protože jenom skrze tyto tři složky můžeme dojít do

---

¹⁰⁵ LG 43

¹⁰⁶ Srov. tamtéž 42.

Nebeského království. Faktem zůstává, že koncilní otcové tuto ctnost do jisté míry vyzdvihují.¹⁰⁷

3.1 Terminologie slova čistota

Výraz čistota ve smyslu evangelijních rad je mnohdy nahrazován slovy, jako jsou dokonalá sexuální zdrženlivost, celibát nebo panenství. To je nepřesné a poněkud zavádějící. Nejedná se totiž o synonyma, ale o specifické projevy prožívání čistoty ve vlastním slova smyslu. Pojem čistota má širší význam a nemůžeme jej jednoduše těmito termíny nahrazovat. Na druhou stranu nutno podotknout, že k evangelijní radě čistoty patří a hluboce s ní souvisí.

Co je a co znamená *čistota*? Je to způsob života, kdy člověk dokáže vládnout nad svým sexuálním pudem. Tento sexuální pud řídí rozumem a vírou podle životního stavu, ke kterému náleží. Řečeno slovy Jerzyho Gogoly: „*Sexuální pud musí být kontrolován ctností čistoty, která se podřizuje nárokům života z víry a vylučuje jakýkoli hřích. Člověk je čistý, nakolik nehřeší proti čistotě, ne nakolik se zdržuje sexuálního života.*“¹⁰⁸ Jak již bylo řečeno, je tento termín ve svém významu použitelný pro jakýkoliv životní stav. Může se jednat o lidi, kteří žijí v manželství nebo ty, kteří v manželství nežijí: o řeholníky, kněze a jiné formy zasvěceného života a životní stav jako takový.¹⁰⁹

Na začátku byla zmíněna *dokonalá sexuální zdrženlivost*. Jerzy Gogola tuto ctnost definuje: „*Je to schopnost ovládat sexuální pud a využívat jeho energii k projevování lásky, k rozvoji citového života a k budování vztahů s druhými lidmi.*“¹¹⁰ Člověk, ať už je příslušníkem jakéhokoliv životního stavu musí k zachování dokonalé sexuální zdrženlivosti ze svého života vyloučit jakékoliv sexuální aktivity. Tehdy se zdrženlivost stává ctností. Avšak ctností je do takové míry, do jaké vede k čistotě. Může se totiž stát, že pokud by k ní nevedla, jednalo by se o pouhé potlačování sexuálního pudu. Stává se, že tento pud je potlačován v zájmu vlastních sebestředných sklonů např. v manželství, kdy jeden z partnerů odmítá sexuální spojení jen z důvodu svých egoistických podnětů. Tehdy už nelze mluvit o ctnosti, jelikož tato není naplňována s láskou. Je vidět, že lze žít zdrženlivě, přičemž se nemusí jednat nutně o čistotu. Můžeme zároveň zachovávat zdrženlivost v některém období manželství a tím naopak prohlubovat ctnost čistoty, která vede manžele k větší lásce. Takto

¹⁰⁷ Srov. AUBRY, J., *Pod'za mnou*, Rim, Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda 1979. s. 132.

¹⁰⁸ GOGOLA, J., *Řeholní formace*. Olomouc, Matice cyrilometodějská 2002. s. 263.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž, s. 259-260.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 259.

chápanou zdrženlivost manželů lze považovat za projev sebedarování. Co se týče zdrženlivosti u řeholníka, je zdrženlivost brána jako snoubenecká láska ke Kristu.¹¹¹

Celibát. Pod tímto pojmem se skrývá široký obsah. Obecně se jedná o životní stav osoby, která nežije ani neplánuje žít v manželství z jakéhokoliv důvodu. V některých případech se může jednat o formu egoismu. Křesťanství chápe celibát jako dobrovolně odevzdaný život Bohu, protože jen tehdy má tento dar pravou hodnotu. Podle katolické nauky je pro duchovní povinnost zachovávat celibát jak je uvedeno v CIC kán. 277, § 1.¹¹²

Posledním pojmem v této souvislosti je *panenství*. Je to termín, který vyjadřuje fyzický stav osoby, která nežije ani nežila v sexuální aktivitě. Nutno dodat, že tento termín je více spojován s ženským pohlavím. Stejně jako u celibátu je zde možnost, že toto zřeknutí se fyzické sexuální aktivity vede k egoismu, pokud není obětováno Bohu. Proto křesťanství za tento stav považuje vyloučení jakéhokoliv sexuálního soužití, které je obětováno Bohu.¹¹³

V terminologii církve čistota neměla vždy stejný význam. V nejstarších církevních textech je čistota spojována pouze s celibátem, termín „čistota“, „čistý“ pochází z řeckého *agneia, agnos*. Otcové takto označovali lidi, kteří se dobrovolně vzdali manželství. Až po teologické reflexi církevních Otců se tento termín stává ctností vztahující se na všechny životní stavy.¹¹⁴

Koncilní otcové se pak k panenství a celibátu vyjadřují jako o radě čistoty ve smyslu dokonalé zdrženlivosti. „*Tato dokonalá zdrženlivost pro Boží království byla vždy v církvi v nemalé úctě jako znamení a pobídka lásky a jako zvláštní zdroj duchovní plodnosti ve světě.*“¹¹⁵ O řeholní čistotě pak hovoří jako o čistotě „*pro nebeské království*“ (srov. Mt 19, 12), kterou řeholní osoby slibují, se má považovat za znamenitý dar milosti.¹¹⁶

Pro řeholníka představuje žít v čistotě především žít život v komunitě a ne v manželství. Nemůžeme si ovšem myslet, že pouhé neuzavření manželského svazku vede k čistotě. Řeholník musí nejen zachovávat celibát, ale žít ctností čistoty a vyhýbat se všemu co odporuje čistotě.¹¹⁷

---

¹¹¹ Srov. tamtéž, s. 259.

¹¹² Srov. tamtéž, s. 261.

¹¹³ Srov. tamtéž, s. 259-261.

¹¹⁴ Srov. tamtéž, s. 262.

¹¹⁵ LG 42.

¹¹⁶ PC 12.

¹¹⁷ Srov. tamtéž, s. 263.

3.2 Čistota v katolické nauce

Jak o čistotě učí Katechismus katolické církve? U řeholní čistoty ve smyslu panenství a celibátu nelze opominout skutečnost, na které je čistota postavena: tou je láska člověka k Bohu, o které katechismus říká: „*Bůh je láska a prožívá sám v sobě tajemství osobního společenství lásky. Když tvoří Bůh člověka podle svého obrazu..., vkládá do lidské přirozenosti také mužské a ženské povolání a zároveň i schopnost a odpovědnost k lásce a společenství.*“¹¹⁸ Toto povolání se projevuje životním stavem, kterému se člověk zavazuje před Bohem a v rámci něho je povolán k prožívání čistoty a to také ve vztahu ke svému pohlaví. „*Každý člověk, ať už muž či žena, musí uznat a přijmout svou vlastní pohlavnost.*“¹¹⁹ Bůh stvořil člověka ke svému obrazu, stvořil je jako muže a ženu, jako odlišné pohlaví, kterému dal svou osobní důstojnost.¹²⁰ Aby člověk dosáhl své důstojnosti, je potřeba, aby žil v čistotě. Čistota totiž „*vyjadřuje zdařilou integraci pohlavnosti v člověku a tím vnitřní jednotu v jeho tělesném a duchovním bytí.*“¹²¹

K tomu, aby člověk dosáhl ctnosti čistoty, je potřeba, aby se naučil ovládat. Jedině tak bude věrný svému křestnímu slibu a odolá pokušení. Proto musí využívat prostředků, jako jsou sebepoznání, asketická cvičení, poslušnost Božích přikázání, úkony mravních ctností a věrnost v modlitbě. Ctnost čistoty je úzce propojena s ctností mírnosti, „*kteřá směřuje k tomu, aby rozum ovládal vášně a choutky lidské smyslnosti.*“¹²² Je to také mravní ctnost, která je Božím darem a ovocem Ducha. Tato ctnost se projevuje již zmiňovanou láskou, která je základem všech ctností. Jejím vlivem se čistota jeví jako „*škola osobního dávání se*“¹²³. Jedině s ní můžeme být podobní Kristu a bližním být svědky o Boží věrnosti a lásce.¹²⁴

Katechismus katolické církve cituje z dokumentu Kongregace pro nauku víry *Persona humana*:

Čistotou se musí vyznačovat osoby podle svých rozličných životních stavů: u některých je to panenství nebo zasvěcený celibát, jež představují vynikající způsob, jak se oddat snadněji nerozděleným srdcem Bohu; u jiných způsobem, který pro všechny určují mravní zákon, a podle toho, zda to jsou osoby ženaté či provdané nebo svobodné.¹²⁵

---

¹¹⁸ KKC, čl. 2331.

¹¹⁹ Tamtéž, čl. 2333.

¹²⁰ Srov. tamtéž, čl. 2334.

¹²¹ Tamtéž, čl. 2337.

¹²² Tamtéž, čl. 2341.

¹²³ Tamtéž, čl. 2346.

¹²⁴ Srov. tamtéž, čl. 2339-2346.

¹²⁵ Tamtéž, čl. 2349.

A k tomu dodává: „*Ženaté či provdané osoby jsou povolány žít manželskou čistotou; jiné zachovávají čistotu ve zdrženlivosti.*“¹²⁶ To se týká také snoubenců, kteří se takto učí vzájemné úctě, cvičí ve věrnosti a naději, že poté přijmou od Boha jeden druhého.¹²⁷ Zde uvádí tři způsoby ctnosti čistoty podle svatého Ambrože: jedná se o manželskou, vdovskou a panenskou čistotu. Dále poukazuje na to, že tyto ctnosti nemají sloužit jedna na úkor druhé.¹²⁸

Tak má každý křesťan růst v této ctnosti podle toho, jaký životní stav si zvolil. Má svým rozumem a vírou vládnout nad svým sexuálním pudem tak, jak to odpovídá jeho životnímu povolání. Pokud chce člověk žít v čistotě, musí přijmout vlastní sexualitu a směřovat ji k dobru. Nikoliv uzavírat se do sebe pro svůj vlastní prožitek. Tak se musí člověk naučit umět žít svou sexualitu anebo se sexuálního života zříct, podle toho, k čemu je povolán. V křesťanství se ctnost čistoty rodí především v lásce, ta ho vede k tomu, že se ctností čistoty zušlechťuje a to ho přivádí blíže k Bohu. V naplnění této ctnosti člověk předchází vlastnímu egoismu a učí ho druhé milovat a darovat se jim. Ctnost čistoty se nevynezuje pouze v sexuální oblasti, ale je to morální dokonalost, která vede ke svatosti. Projevuje se nejen čistotou úmyslu, ale i jednání.¹²⁹

3.3 Čistota v dnešní společnosti

V rámci diskuse o zachovávání panenství či celibátu v dnešní době, je potřeba se alespoň okrajově dotknout samotného manželství. Jelikož jedině tak lze objevit hodnotu daru čistoty. Raniero Cantalamessa ve své knize *Panenství* vyzdvihuje ctnost panenství jako pohnutec pro nebeské království, který je motivací, aby mladí lidé v dnešní době, dívky stejně jako kluci, zachovávali neporušenou čistotu duše i těla a to až do dne svatby.¹³⁰ Konkrétně říká následující:

Panenství dovoluje zasvěcené osobě, aby mohla říci Kristu: Všechny své výborné plody jsem uchovala pro tebe, můj Milý (srov. Pís 7, 14). A právě tak neporušenost zachovávána s ohledem na manželství, umožňuje věnovat milované osobě v den svatby nedocenitelný dar, po kterém každý vskrytu touží,

---

¹²⁶ Tamtéž, čl. 2349.

¹²⁷ Srov. tamtéž, čl. 2350.

¹²⁸ Srov. tamtéž, čl. 2349.

¹²⁹ Srov. *Řeholní formace*, s. 260-261.

¹³⁰ Srov. CANTALAMESSA, R., *Panenství*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 1993. s. 5.

umožňuje říci jí táž slova, v jejich „doslovnějším“ smyslu. „Všechny své výborné plody jsem zachovala pro tebe, můj milý.¹³¹

Právě panenství pomáhá manželům, aby si v jejich svátostném svazku uvědomili prvenství ducha a Boha. Tato ctnost zároveň zabraňuje udělat z manželství modlu. Panenství nám připomíná, že Bůh nás učinil pro sebe, to znamená, že naše srdce bude „neklidné“ dokud se nebudeme ubírat k němu. Raniero Cantalamessa o tom říká následovně: „*Panenství přichází na pomoc právě manželům. Osvobozuje manželství a každého z obou partnerů od nesnesitelné tíhy povinnosti být Vším a zastupovat Boha.*“¹³²

Bohužel v dnešní společnosti pozorujeme doslova útok na ctnost čistoty, ať už v oblasti sexuální zdrženlivosti, panenství, celibátu či manželské věrnosti, který mají na svědomí liberální proudy současné vládnoucí kultury. Tyto proudy jsou úzce spjaty s prožíváním sexuality, ovšem takovým způsobem, že žijí v sexuální nezřízenosti a to do takové míry, že lze bez nadsázky říct, že se pro ně stává modlou. Proto je zapotřebí zohlednit tuto skutečnost. Dnešní člověk ztrácí ostych, potlačuje svůj stud a odvažuje se k nezřízenostem na úkor časem prověřených hodnot, mezi které patří i čistota. Současný člověk neakceptuje zachování do oblasti sexuality. Pro zjištění příčiny tohoto stavu je potřeba se podívat, na jakých hodnotách dnešní svět stojí a na kolik tyto korespondují s hodnotami zasvěcené čistoty, mezi které patří například sexuální život, láska, přátelství, manželství a jiné. Skrze tyto hodnoty si můžeme uvědomit, jak složitá je problematika zasvěcené čistoty. A to zejména pokud vezmeme v úvahu postoj dnešní společnosti, a také když zohledníme přístup dnešní mládeže, která je vedena k tomu, aby pohrdala těmito hodnotami. Bohužel i školy místo toho, aby mládeži pomáhaly k lidské zralosti, snaží se je přesvědčit, aby se styděli za svou čistotu, a pokud možno začaly žít co nejdřív svůj aktivní sexuální život. Ve společnosti pak můžeme slyšet, že celibát a panenství nedovolují zdravý životní styl, zabraňují plnému lidskému rozvoji jak muže, tak i ženy. To má neblahý vliv na zasvěcený život a křesťany vůbec. Křesťan je součástí společnosti, a tudíž je významně ovlivněn procesem zesměšňování lidských hodnot.¹³³

Musíme konstatovat, že v prostředí, ve kterém žijeme, je velkou mírou ovlivněno pohanským kultem, který bohužel znesnadňuje život v čistotě jak lidem žijící v manželství, tak i osobám, které složily řeholní slib čistoty. Společnost se přiklání ke kultuře hédonismu, materialismu a utilitarismu. Heslo, které hájí společnost, káže, aby si člověk za každou cenu

---

¹³¹ Tamtéž, s. 5.

¹³² Tamtéž, s. 13.

¹³³ Srov. tamtéž, s. 5-6.

užíval a dělal vše pro vlastní blaho. Kriterium takovéhoho životního stylu je příjemnost a užitečnost činností, které člověk provozuje. To má za následek, že existují podniky, které vydělávají na prodeji „lidského těla“. Tak se stává, že erotika pronikající k člověku skrz sdělovací prostředky, stává se jeho modlou a součástí životního stylu. Nejen, že mu organizuje život, ale významně narušuje jeho mentalitu. To má taky neblahý následek na život řeholníka v klášteře, se kterým se generace v minulosti nesetkaly. Ani zdi kláštera nezabrání skutečnosti, že svět je řízen sexuálními podněty. Sex se stává zbožím na prodej. Tento fakt, jak píše Jerzy Gogola, nutně vede k tomu, abychom se zamýšleli nad novým pojetím čistoty řeholníka. Zde vidí východisko v tom, aby se nově posílil zájem věnovat se formaci povolání a to zejména v posílení vazeb ve společenství řeholníku, což velice pomáhá k prožívání čistoty řeholníka. Dále zmiňuje, že je rozdíl mezi řeholníky, kteří žijí kontemplativní formu zasvěcení a těmi, kteří jsou v každodenním kontaktu s erotizovaným světem. V prvním případě má kontemplativní řeholník mírnou výhodu se těmito svodům bránit oproti řeholníkovi, který je v denním kontaktu s tímto problémem. To od něj vyžaduje mnohem větší sebezápor. Proto je také nanejvýš potřebné, aby kandidát na řeholní život tyto aspekty zohlednil. O to víc je nebezpečné, pokud se řeholník rozhodl složit slib čistoty s jistým odstupem vůči manželství. V tom smyslu slova, že pokládá manželství za něco méně cenného a že jedině skrze zasvěcený život lze zakusit Boha, nikoliv skrz manželství.¹³⁴

Tato práce nemá ambici analyzovat tento problém vyčerpávajícím způsobem. Žijeme v době, která se vyznačuje velkými změnami a to i v mentalitě společnosti v oblasti sexuální sféry. Všimněme si alespoň důležitých poznatků, které nám doba přinesla v posledním století v oblasti čistoty. Joseph Aubry hovoří o třech skutečnostech. Je zde velký úspěch v porozumění lidskému životu, dochází k prohloubení podstaty lásky v manželství a třetím faktem je, že jsou problémy v oblasti panenství a celibátu, které v dřívějších dobách neexistovaly.¹³⁵

Mluvili jsme o úspěších na poli porozumění lidskému životu. Tím je myšlen posun ve vědeckém chápání sexuality a to zejména z biologického a psychologického hlediska. Zde začínáme hovořit o člověku jako bytosti dvojího pohlaví, muže a ženy. Každému pohlaví jsou vtisknuty charakteristické rysy nejen tělesné, ale také rysy duše a duchovních schopností. Je tedy mužská a ženská forma identity, u kterých se zkoumá, jak člověk myslí, jak miluje, hodnotí, jak je fyzicky a psychicky odolný, jaké má reakce na podněty a podobně.

---

¹³⁴ Srov. *Řeholní formace*, s. 266-269.

¹³⁵ Srov. *Pod' za mnou*, s. 134.

Z výchovného hlediska věda přichází na to, že pro správnou formaci člověka je nutné zohlednit jeho pohlaví. Tyto objevy se hodnotí i na poli teologie a filosofie. Podstata pohlavnosti souvisí s podstatou samotné osoby. Člověk skrz své pohlaví nebyl stvořen jen pro sebe, ale pro vztah. Muž byl stvořen pro ženu a žena pro muže, tento vztah se naplňuje plnohodnotně v manželství. Dalo by se namítnout, že panenství je neplnohodnotné. Toto tvrzení by nebylo pravdivé. Panenství je totiž chápáno jako hluboký vztah s Bohem, který osobnost neumenšuje, ale naopak jej doplňuje a pozvedá. Proto se taky stává, že v oblastech, kde přestala být úcta k panenství, přestala být i úcta k manželství. Tak se dostáváme, k druhému faktu, které doba přinesla. Tím je prohloubení podstaty lidské lásky a manželství. Církev znovu objevuje podstatu a smysl manželství. Jeho možnosti vidí v mezích osobního růstu a to na rovině těla, ducha i srdce. Koncil se vyjadřuje o prospěchu manželství jako o vztahu mezi mužem a ženou, jejichž základem je vzájemná věrná láska a výchova dětí jako daru od Boha. „*Takto dávají všem příklad vytrvalé a velkodušné lásky.*“¹³⁶ Dále se mu věnuje v dokumentu LG 48-52. V tomto ohledu je církev nucena lépe zdůvodnit smysl a hodnotu panenství, ne jako nadřazenou hodnotu nad manželstvím, ale jako rozdílný dar povolání.¹³⁷

Poslední fakt, který současná společnost akcentuje, jsou negativa spojená s prožíváním sexuality na úkor čistoty. Jsou to dokonce útoky na oblast čistoty. Tyto skutečnosti ohrožující společnost můžeme rozdělit na praktické a teoretické. K praktickým skutečnostem patří pohlavní nevázanost, všude přítomná erotika, která proniká do našeho vědomí skrze sdělovací prostředky, filmy, hudbu, reklamní panely a jiné, které vnikají, ovlivňují a formují naše vědomí.¹³⁸

Pak je zde teoretická skutečnost, ve které je hodnota panenství těžko chápána a přijímána společností. Důstojnost panenství a celibátu je těžko chápána a přijímána už jenom z pohledu různorodosti prostředí společnosti, která má svou specifickou kulturu, ve které je vychovávána, anebo považuje křesťanskou kulturu za přežitek. Dokonce v mnohých teologických diskuzích je celibát přijímán s námitkami. Aby se obhájila a potvrdila důstojnost panenství, vydal 25. března 1954 papež Pius XII. encykliku *Sacra virginitas* a o třináct let později papež Pavel VI. 24. června 1967 encykliku *Sacerdotalis caelibatus*.¹³⁹

Je vidět, že prostředí, ve kterém žijeme, není nakloněno hodnotám spojeným s křesťanskou čistotou. Křesťan, pokud chce růst v těchto ctnostech a zachovávat čistotu,

---

¹³⁶ LG 41.

¹³⁷ Srov. *Panenství*, s. 43.

¹³⁸ Srov. *Pod' za mnou*, s. 136.

¹³⁹ Srov. *Řeholní formace*, s. 269.

nesmí mít strach, ale naopak musí mít pevnou vůli tyto hodnoty zachovávat. Nemůže ignorovat pohlavní a citové skutečnosti, které přináší sexualita v oblasti čistoty. Nemůže ani podceňovat hodnoty zdrženlivosti, panenství, celibátu a manželství, které jsou výrazem vztahu lásky k Bohu a svědectvím pro tento svět.

3.4 Řeholní čistota

Konstituce Lumen Gentium hovoří o tom, že Pán předkládá v evangeliu svým učedníkům rady, mezi nimiž vyniká panenství nebo celibát, které slouží jako dar, aby mohli sloužit nerozděleným srdcem Bohu.¹⁴⁰

Řeholní čistotě se dále věnují koncilní otcové v dekretu *Perfectae caritatis* a to ve 12. článku. Na prvním místě zdůrazňují zasvěcenou čistotu jako dar. „Čistota „pro nebeské království“ (srov. Mt 19,12), kterou řeholní osoby slibují, se má považovat za znamenitý dar milosti.“¹⁴¹ Není v lidských silách, aby dokázaly vzdorovat biologickým procesům, co především platí pro lidskou sexualitu. Na druhou stranu je čistota pouze ovocem milosti, která je darována nebeským Otcem, a to jen některým lidem. (srov. LG 42) Jde tedy o Boží dar, nezaslouženou milost, kterou Bůh obdarovává člověka.¹⁴²

Každý životní stav má svůj dar, kterým specificky prožívá čistotu těla i duše. Jiné dary má celibátník a jiné má ten, který žije v manželství. Tuto hodnotu daru zasvěcené čistoty ustanovil Ježíš, jak to zaznamenal evangelista Matouš:

On jim odpověděl: „Ne všichni pochopí to slovo, jen ti, kterým je dáno. Někteří nežijí v manželství, protože jsou k tomu od narození nezpůsobilí, jiní nežijí v manželství, protože je nezpůsobilými učinili lidé, a někteří nežijí v manželství, protože se ho zřekli pro království nebeské. Kdo to může pochopit, pochop. (Mt 19,11-12)

Jedná-li se u zasvěcené čistoty o dar obdrženy od Boha, jedná se o takový, který je více od Boha přijatý než Bohu věnovaný. Celibát není pro zasvěcenou osobu volbou vejít do nebeského království, naopak, nebeské království vešlo do něj. O tom také svědčí Janovo evangelium, když Ježíš říká: „Ne vy jste vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás a ustanovil jsem vás, abyste šli a nesli ovoce a vaše ovoce aby zůstalo“ (Jan 15,16) Proto má spíše zasvěcená

---

¹⁴⁰ Srov. LG 42.

¹⁴¹ PC 12.

¹⁴² Srov. *Pod' za mnou*, s. 138.

osoba za tento dar děkovat. A uvědomit si, že být povolán Kristem není oběť, kterou chce celibátník podstoupit, ale milost, kterou má přijmout.¹⁴³

Dalším bodem, který dekret zdůrazňuje, je osobní a věrný vztah s Kristem, který je potřeba oživovat. „*Takto všem věřícím připomínají podivuhodný sňatek, který byl ustanoven Bohem a plně se zjeví v příštím věku, totiž spojení církve s jedním ženichem Kristem.*“¹⁴⁴ Takovýto vztah v čistotě má odpovídat radikalitě povolání učedníků: „*Oni hned zanechali sítě a šli za ním.*“ (Mt 4,20) Čistota je projevem lásky vůči Ježíši Kristu, která se projevuje v bližním. Celibátník není vázán manželskými povinnostmi, nemusí se starat o rodinu, má se starat o věci Pána, tak jak říká svatý Pavel: „*Svobodný se stará o věci Páně, jak by se líbil Bohu, ale ženatý se stará o světské věci, jak by se líbil ženě a je rozpolcen.*“ (Mt 7, 32-33) Proto má být láska zasvěcené osoby ke Kristu projevována lásce k jeho údům, k Církvi. Dále je potřebné říct, že čistota spočívá v opravdové lásce ke Kristu, nejedná-li se o ní, je řeholník vystaven pokušení, které je znakem prázdnoty a nepřítomnosti Krista. Proto je důležité, aby řeholník stále v sobě udržoval a obnovoval tuto lásku ke Kristu. Tento pramen lásky, ze kterého může čerpat, je evangelium, eucharistie a úcta k Panně Marii.¹⁴⁵

Dále pak koncilní dekret uvádí, že čistota „*osvobozuje totiž srdce člověka zvláštním způsobem (srov. 1 Kor 7, 32-35), aby se více rozhořelo láskou k Bohu a ke všem lidem.*“¹⁴⁶ V tomto bodě si lze snadno uvědomit, že skrze zasvěcenou čistotu má řeholník větší schopnost projevovat hlubší a širší lásku vůči jiným. Nelpí na tom, že by egoisticky čekal, až se mu něco vrátí, jelikož vše nabídl Pánu a proto má větší možnost bez rizika nabídnout své duchovní a citové síly druhým. Joseph Aubry si je vědom, že řeholníci jsou tak postaveni ke službě dvěma skupinám. Jednak komunitě, ve které pomáhá řeholníkům tvořit společenství lásky a opravdové přátelství. A v druhé řadě jsou vzorem a příkladem pro mladé, vůči kterým budují své duchovní otcovství a vychovávají je k ctnosti čistoty a lásky. To vyžaduje osobní přesvědčení, dobrý příklad a osobní zkušenost.¹⁴⁷

Zasvěcená čistota, jak již bylo uvedeno, je svědectvím pro druhé lidi, skrze které nám Církev ukazuje hloubku duchovního života. Takto je svědectvím i pro křesťanské manželské páry, aby žili v čistotě, i když je to velmi těžké. Čistota řeholníka je povzbuzuje a velmi jim pomáhá, nejenom že přináší mnoho dobra, ale navíc poučuje o pravém významu lásky.

---

¹⁴³ Srov. *Panenství*, 40-41.

¹⁴⁴ PC 12.

¹⁴⁵ Srov. *Pod' za mnou*, s. 139-140.

¹⁴⁶ PC 12.

¹⁴⁷ Srov. *Pod' za mnou*, s. 140-141.

Sebedarování manželů musí vést k Bohu, protože ten jediný je přesahuje a může uspokojit požadavky jejich lásky, lidská láska toho schopná není. Řeholník, který žije svou čistotou v opravdovosti, ukazuje manželům, že i jejich láska musí překonat sebe sama a dospět do věčné lásky s Bohem.¹⁴⁸

Řeholník se zavazuje k panenství, aby dokázal lépe milovat. To je smysl řeholní čistoty. Ovšem, jak již bylo zmíněno, v dnešní době je panenství velmi ohrožováno kulturou, ve které žijeme. Proto také koncilní otcové zdůrazňují: „*Řeholní osoby se proto mají snažit, aby věrně zachovávaly své sliby, věřily Pánovým slovům, opíraly se o Boží pomoc a nespolehaly na vlastní síly, umrtvovaly se a střežily své smysly.*“¹⁴⁹ Řeholník se taky nemá přepínat a vážit možnosti svých sil. Důsledkem přetížení prací a tlakem na jeho osobu vede k fyzické a psychické depresi a ta dále k různým pokušením. Řeholník má umět řádně odpočívat, dodržovat denní rytmus a také se odreagovat.¹⁵⁰

Na závěr kapitoly o řeholní čistotě stojí za to zmínit vývoj 12. článku dokumentu *Perfectae caritatis*. První redakce z roku 1963 tvrdí, že čistota má být chráněná před všemi škodlivými aspekty, které doba přinesla. To vedlo k tomu, že jako prostředek k růstu této ctnosti se jevil útek před světem za zdi kláštera. Text odsouhlasený v roce 1965 je v jiném duchu a na rozdíl od předcházejícího textu klade důraz na apoštolát, jedině tak může ukázat pravou hodnotu čistoty. Klade se důraz na lidskou a křesťanskou spolehlivost, kterou je možné najít v citové a psychické zralosti. Křesťan musí pochopit důležitý význam pohlavnosti v lidské formaci. Řeholník má sám sebe zkoumat, aby pochopil své sklony a mohl je usměrňovat. „*Čistota je osobní hodnotou, kterou je potřeba si pomalu osvojit.*“¹⁵¹ Řeholník má svědomitě prožít období přípravy na svůj řeholní život v zasvěcené čistotě. A svůj život má žít upřímně, bez kompromisů a jiných úlev. To neznamená, že nebude procházet zkouškami. Po složení slibů nadále zůstává lidskou osobou, která musí o čistotu bojovat a musí se učit žít tento nový život. Právě různé zkoušky vedou řeholníka k tomu, aby více poznal své povolání a stále znovu a znovu se rozhodoval pro věrnost ve svém povolání. K tomu má být nápomocná komunita, ve které žije, jedině skrz projevy vzájemné lásky svých spolubratrů si řeholník udržuje a podepírá svou čistotu.¹⁵²

---

¹⁴⁸ Srov. tamtéž, s. 142-143.

¹⁴⁹ PC 12.

¹⁵⁰ Srov. *Pod' za mnou*, s. 144-145.

¹⁵¹ Srov. tamtéž, s. 146.

¹⁵² Srov. tamtéž, s. 145-148.

3.5 Čistota v Řeholi svatého Benedikta

Jak se na slib čistoty dívá Benediktova Řehole? Pokud by někdo hledal v Řeholi přímé zmínky o čistotě, našel by jich málo. Přímo o ctnosti mluví ve 4. kapitole, když vyjmenovává nástroje dobrých skutků, kterými se má mnich řídit. Mezi těmito nástroji je zmínka o tom, že mnich má „*milovat čistotu*“¹⁵³. Ta je prostředkem k tomu, aby plnil požadavek, který klade Benedikt na první místo a to naprostou důvěru v Pána: „*Především milovat Pána Boha celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou silou. Potom svého bližního jako sám sebe.*“¹⁵⁴ V komentáři Řehole Georg Holzherr píše: „*Čistota je hodnota, která si zaslouží lásku.*“¹⁵⁵ Láska je pro Benedikta hodnotou čistoty, kterou si mají projevovat mniši navzájem. Podle Benedikta totiž existují nezřízené touhy, které mnichy pokouší a mezi nimi figurují neřesti jako chtíč, chamtivost a požívačnost. Tyto neřesti mají mniši ze svého nitra umrtvit čistotou. Toho dosáhnou tím způsobem, že budou ukázněvat žádostivost po pohlavním uspokojení a možnosti k těmto choutkám zneužívat druhé. Jeho cílem je, aby přivedl mnichy ve svobodě ke vzájemnému uctivému vztahu. O vzájemném přátelství explicitně nikde nepíše, ale některé články o tom vypovídají alespoň implicitně. Klade důraz na to, aby představený miloval členy své komunity a byl jim vzorem v čistotě: „*Ať je čistý, strýdmý, milosrdný.*“¹⁵⁶ Naopak členové komunity „*ať si projevují čistou bratrskou lásku; s láskou setrvávají v bázni Boží a svého opata milují upřímně a pokorně.*“¹⁵⁷ Dále mluví Řehole o tom, že komunita má „*milovat mladší.*“¹⁵⁸ Dodává ale: „*mladší ať tedy ctí ty straší*“.¹⁵⁹ To, jak Benedikt myslel na praktické věci v zachovávání čistoty, je možné vidět v pokynech o pravidlech spánku. „*Každý ať spí na svém vlastním lůžku.*“¹⁶⁰ Další pravidlo říká: „*Mladší bratři ať nemají lůžka vedle sebe, nýbrž mezi staršími.*“¹⁶¹ Ve vzájemných vztazích, které jsou postaveny na poslušnosti, kde mnich vidí ve svém bratru Krista, můžeme pochopit Benediktův názor na mnišskou čistotu.¹⁶²

---

¹⁵³ RB 4, 64.

¹⁵⁴ Tamtéž, 4, 1-2.

¹⁵⁵ HOLZHERR, G., *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života : (komentář)*, Praha, Benediktinské arcioptství sv. Vojtěcha a sv. Markéty 2001. s. 68.

¹⁵⁶ RB 64, 9.

¹⁵⁷ Tamtéž, 72, 8.

¹⁵⁸ Tamtéž, 4, 71.

¹⁵⁹ Tamtéž, 63, 10.

¹⁶⁰ Tamtéž, 22, 1.

¹⁶¹ Tamtéž, 22, 7.

¹⁶² Srov. STEWART, C., *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2004. s. 115.

4 Chudoba

4.1 Etymologie slova chudoba

Předtím, než bude probírán konkrétní význam chudoby, tak jak je chápán v řeholním životě a jak jej chápe svatý Benedikt ve své Řeholi, je vhodné se pozastavit u etymologie slova chudoba, tak jak se jeví ve vlastním slova smyslu. To je dobrý základ pro pochopení této ctnosti. Vychází z latinského slova *pauper*, co v překladu znamená chudák. Je jím myšlen člověk, který vlastní málo hmotných dober. Nejedná se o člověka, který by nevlastnil nic, ale má tolik, aby dokázal vést důstojný život. Je totiž dokázáno, že absolutní materiální nouze nebo naopak přemíra materiálního bohatství ohrožuje správný vývoj člověka. S termínem *pauper* je spojován latinský termín *paupertas*, chudoba. Takto lze mluvit o stavu člověka nebo skupiny lidí, kteří postrádají základní hmotné prostředky k důstojnému životu. Zasvěcená případně řeholní chudoba odkazuje k prvnímu ze dvou termínů. Myslí se jí střed mezi nouzí a přepychem.¹⁶³

4.2 Chudoba v dnešní společnosti

O dnešní společnosti by se dalo říct, že je na téma chudoby velice citlivá. Koncilní otcové se zvláště řeholní chudobě tak, jak ji má řeholník prožívat ve svém životě, věnují v dekretu *Perfectea caritatis* a to konkrétně ve 13. článku. Dnešní svět je pohlčen dvěma extrémy. Na jedné straně stojí honba za penězi, kdy člověk za každou cenu potřebuje shromážďovat co nejvíce majetku a žít v komfortu, co má za následek různé ekonomické problémy v podobě zadlužování státu pro blaho národa, rodiny, jednotlivce apod. Druhý pohled se obrací ke značné části obyvatelstva, která trpí bídou a zaostalostí. Stojí zde proti sobě dva tábory, neustále na sebe naráží zisk a bída doprovázeny nespravedlností, závistí a nenávisť.¹⁶⁴

Velké množství lidí postrádá nejnütnější životní zajištění, na druhé straně jsou zde tací, kteří žijí v blahobytu a nadbytku a nerozumě tímto bohatstvím plývají a to i v zemích, které jsou rozvinuty méně. Tak vedle sebe žijí bída a přepych. Lze pozorovat hospodářské a sociální nevyváženosti v různých oblastech. Lidé jsou posedlí hospodářským růstem,

---

¹⁶³ Srov. *Řeholní formace*, s. 171.

¹⁶⁴ Srov. *Pod' za mnou*, s. 149-150.

zejména v zemích, které jsou ekonomicky vyspělé. A nejen tam. Celý jejich život se točí kolem zisku a materiálního rozvoje. A zapomínají na rozměr sociální a to zejména pokud jde o ohled k postavení slabých a chudých.¹⁶⁵ Tak vzniká napětí, kdy „*mezi státy hospodářsky pokročilými a ostatními dochází den ze dne k vážnějším protikladům, které mohou ohrozit světový mír.*“¹⁶⁶

Raniero Cantalamessa ve své knize *Chudoba* rozlišuje dvojí chudobu. Chudobu hmotnou a chudobu duchovní. Lze ji dále rozdělit na chudobu v pozitivním a negativním smyslu.¹⁶⁷

Negativní hmotná chudoba je myšlena chudobou v nejobecnějším smyslu tohoto slova. Jsou to lidé, kteří trpí materiálním nedostatkem takovým způsobem, že postrádají nejnnutnější prostředky pro základní životní potřeby. Tyto lidi chudoba natolik deformuje, že se stávají antisociálními jedinci. Je to chudoba, kterou si člověk nevybírá, rodí se do ní, případně k němu přistupuje v průběhu života. Tato chudoba je brána jako zlo páchané na lidstvu. Je to holý fakt, se kterým se společnost vyrovnává dvěma směry. Buď ji trpí, dokáže ji přijmout a pomoci anebo ji odvrhne co je výrazem jejího totálního nezájmu. Tak se člověk snaží buď s ní bojovat anebo se jí chce vyhnout.¹⁶⁸

Existuje také hmotná chudoba v pozitivním smyslu. To je chudoba, která nás netrýzní, neodsouvá nás na okraj společnosti, naopak osvobozuje a povznáší našeho ducha. Taková chudoba se nám dává poznat jak ve Starém, tak v Novém zákoně. Lze sledovat přechod mezi dvěma zákony, kde se jedná o jakýsi kvalitativní skok. Je to přechod, kterým směřujeme od „*být pro chudé*“ k „*být chudým*“. Ve Starém zákoně je Bůh vnímán jako ten, který je „*pro chudé*“. V několika výrocích tohoto zákona můžeme reflektovat, že Bůh je ten, kdo „*slyší křik chudých*“, „*má soucit se slabým a chudým*“, „*zjednává spravedlnost utiskovaným*“. Je to jednoduše ten, kterému na chudých záleží. Pak je zde Nový zákon, ve kterém Bůh jde ještě dál, už není jenom tím, kdo je pro chudé, ale sám konkrétním způsobem dává příklad chudoby. Stává se slabým a chudým ve svém synu Ježíši Kristu.¹⁶⁹ „*Ježíš Kristus, ačkoli byl bohatý, stal se pro vás chudým.*“ (2Kor 8,9)

---

¹⁶⁵ Srov. GS 63.

¹⁶⁶ Tamtéž 63.

¹⁶⁷ CANTALAMESSA, R., *Chudoba*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 1995. s. 6.

¹⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 7.

¹⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 21.

Najednou se z negativní hmotné chudoby stává hmotná chudoba pozitivní. Zlo, které bylo přisuzováno hmotné chudobě, je najednou bráno jako dobro, jež je potřeba následovat a pěstovat jako ctnost. Takto chápanou chudobu přináší Ježíš Kristus příkladem svého života.¹⁷⁰

Na tomto místě je nutno se zastavit nad chudobou duchovní. V negativním smyslu slova hovoříme o špatné duchovní chudobě, jedná se o duchovní chudobu boháčů. To znamená, že člověk je sice bohatý v hmotných věcech, ale je chudý na věci duchovní. Jinak řečeno, člověk je bohatý materiálně, ale chudý na ctnosti. Tato chudoba je vyjádřena v knize Zjevení: „*Vždyť říkáš: Jsem bohat, mám všechno a nic už nepotřebuji! A nevíš, že jsi ubohý, bédný a nuzný, slepý a nahý.*“ (Zj 3, 17) V předchozí kapitole čteme: „*Vím o tvém soužení a tvé chudobě, ale jsi bohat...*“ (Zj 2,9). V těchto dvou úryvcích můžeme vidět, jak je chudoba vnímána v protikladech. Bohatství nahromaděné lidmi zde na zemi se jeví v Božích očích jako naprostá chudoba a naopak chudoba člověka je velkým bohatstvím u Boha.¹⁷¹ Jak píše svatý Augustýn: „*Co má boháč, nemá-li Boha? A co chybí chudákovi, má -li Boha?*“¹⁷²

O takové lze mluvit jako o chudobě, ve které se člověku nedostává dost duchovních dober a strádá v oblasti pravých lidských hodnot. To je velice pěkně vyjádřeno v knize Sírachovec, když se mluví o boháči: „*Konečně si mohu odpočinout, nyní budu hodovat ze svého majetku, ale neví, kdy mu uplyne vyměřený čas a to, co měl, zanechá jiným a umře.*“ (Sir 11,18) a samotný Ježíš, když mluví v podobenství o boháči, který si nahromadil majetek: „*Blázne! Ještě této noci si vyžádají tvou duši, a čím bude to, co jsi nashromáždil?*“ (Lk 12,20). Tímto způsobem bohatý člověk žije v iluzi, že je na vrcholu všeho, ale zapomíná, že existuje něco, co jej přesahuje. Hmotné dobro můžeme vnímat také tak, že se svou povahou chová sobecky a soukromě. Nikdy se nestane, že by toto dobro neobohatilo jednoho člověka na úkor toho druhého. Není možné, aby se všem ve stejné míře nabízelo stejné bohatství. Vždy bude někdo strádat. Takový druh bohatství je „nespravedlivý“, vytváří nerovnost, rozděluje, přivádí k žárlivosti a závisti. Opakem těchto hmotných dober jsou duchovní dobra. Svou povahou jsou vždy přenosná a sdělitelná, nikoho neokrádají a nikdo na nich netratí, nikdy neobohatí jenom jednoho člověka, ale čerpají z nich všichni zároveň. Nerozdělují, ale sjednocují. Takovými dary jsou podle Písma víra, naděje, láska, Ježíš Kristus a milosti. Ty jsou pravým duchovním bohatstvím. Jsou to absolutní dobra, která nikomu neubírají, naopak,

---

¹⁷⁰ Srov. tamtéž, s. 21.

¹⁷¹ Srov. tamtéž, s. 47.

¹⁷² Tamtéž, s. 47.

skrze ně roste člověk do plného lidství. Někdo by mohl namítnout, že jsou zde ještě dobra rozumu, jako jsou umění, filosofie, vynálezy apod. Je pravda, že tyto dobra mohou obohatit i jiné, ale také nemusí. Dokonce mohou i uškodit, pokud jsou používána špatně a pouze pro osobní, sobecký záměr.¹⁷³

Tak jsme se dostali od negativní duchovní chudoby k chudobě pozitivní. To je ta, na které nám má záležet, a které chceme dosáhnout. Jak se píše v Matoušově evangeliu: „*Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské.*“ (Mt 5,3). Pokud není hmotná chudoba doprovázena chudobou duchovní, je to, jak když chce tělo fungovat bez duše. Duchovní chudoba je tedy duší hmotné chudoby. Tyto dvě věci nemůžeme od sebe oddělovat, je potřeba, aby byly navzájem vyváženy a doplňovaly se. Jedna bez druhé by nepracovala. Takto pojatá chudoba je založena na pokoře a důvěře v Boha. Tímto vzorem chudoby je Ježíš Kristus.¹⁷⁴

4.3 Řeholní chudoba

Řeholní chudoba nespočívá jenom v tom, že se řeholník dobrovolně zříká užívání majetku a tím se stává závislým na svých představených, ale zároveň má být chudý skutečně, a to nejen navenek i vnitřně. Má tuto chudobu prožívat svědomitě s úmyslem následovat Krista a to i novými způsoby.¹⁷⁵

Úkolem řeholníků v dnešní společnosti je být světlem a solí bohatým a chudým. Jejich služba má ukázat pravou hodnotu chudoby. Jedině takto projeveným příkladem mohou lidem ukázat pravou hodnotu hmotného majetku. Tak mohou přispět k jejich hmotnému i duchovnímu rozvoji.¹⁷⁶

Koncilní otcové představují řeholní chudobu jako následování evangelia. Hodnota chudoby se odráží v množství lásky, kterou jsme schopni do ní vložit. Podle Josepha Aubryho se projevuje ve čtyřech směrech. V prvním směru jde o to, aby řeholník byl v lásce podobný Kristu. Jak se píše v úvodu v dekretu *Perfectae caritatis* o chudobě¹⁷⁷, má ji dobrovolně přijmout s úmyslem následovat Krista. V předešlé kapitole bylo řečeno, že pro většinu lidí je

---

¹⁷³ Srov. tamtéž, s. 49.

¹⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 64.

¹⁷⁵ PC 13.

¹⁷⁶ Srov. *Pod' za mnou*, s. 152.

¹⁷⁷ Srov. PC 13.

chudoba pouze sociální a hospodářskou skutečností, které se jedinci podřizují nedobrovolně. Naproti tomu řeholní chudoba je chudobou dobrovolnou. Je třeba si uvědomit, že řeholník se nestává chudým proto, aby přenechal zodpovědnost za sociální a hmotné zajištění představeným a tak se zbavil těchto starostí. Stává se chudým proto, aby mohl následovat Krista. Kdyby se nezbavil této závislosti, nemůže plně odpovídat na Boží výzvy, jelikož majetek zatvrzuje srdce a člověk na něm lpí. O svazujícím účinku hmotného bohatství píše evangelista Marek. Za Ježíšem přichází mladík s dotazem, co má ještě udělat, aby dosáhl věčného života. Ježíš mu praví, aby rozdal chudým všechn svůj majetek, pak ať přijde a následuje ho. Mladík odchází od Ježíše plný zármutku, jelikož měl mnoho majetku. (Srov. Mk 10, 17-22) Láska k majetku nás odpoutává od pravé lásky v následování Krista.¹⁷⁸

Zaslepenost majetkem nás vede k modloslužbě. Ježíš v Matoušově evangeliu jasně říká: „*Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět a druhého milovat, k jednomu se přidá a druhým pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i majetku.*“ (Mt 6, 24) Majetek se pro nás stává modlou, mamonem, kterého se obtížně zbavujeme, jelikož jsme na něm závislí. Jsou to hmotné věci, na které dáváme velký důraz a nedokážeme se od nich osvobodit. Největším mamonem jsou pro nás peníze. Takovému mamonu se nedokázalo ubránit již tolik lidí jak ve Starém tak i v Novém zákoně. I mezi apoštoly, kteří byli v úzkém kontaktu s Ježíšem, se našli tací, kteří tomuto mamonu podlehlí. Stačí připomenout Jidášovu lásku k třiceti stříbrným, za které prodal Ježíše. (srov. Mt 26,15) Mamon je konkurentem Boha. Musíme si však uvědomit, kdo se za ním opravdu skrývá. Je to Satan, který dává podnět jako nepřítel Boha, používá těchto prostředků k odvedení pozornosti od pravých božských ctností, vytváří jakýsi alternativní svět slepoty, kde víra, naděje a láska jsou směřovány k penězům a k majetku. Člověk se nikdy dobrovolně neodvážil posluhovat Satanovi. To, co mu dává tento impuls, je vidina, že z toho bude mít svůj vlastní přínos.¹⁷⁹

Touha a honba za majetkem nám zabraňuje růst k opravdové lásce ke Kristu. Tato posedlost majetkem v nás živí kořeny hříchů chtivosti a to do takové míry, že sice slyšíme slovo pravdy, ale toto slovo v nás nemá místo k zapuštění kořenů. Tak je to vyjádřeno v podobenství o rozsévači: „*U koho bylo zaseto do trní, to je ten, kdo slyší slovo, ale časné starosti a vábivost majetku slovo udusí a zůstane bez úrody.*“ (Mt 13, 22) Naopak: „*U koho bylo zaseto do dobré země, to je ten, kdo slovo slyší i chápe a přináší úrodu, jeden stonásobnou, druhý šedesáti násobnou, třetí třicetinasobnou.*“ (Mt 13, 23). Proto víra

---

¹⁷⁸ Srov. *Pod' za mnou*, s. 152-153.

¹⁷⁹ Srov. *Chudoba*, s. 50.

řeholníka musí být postavena na chudobě v duchu. Ta se projevuje také chudobou vnější, co znamená, že nebude závislý na majetku. Tím se řeholník zřiká hmotných dober pomíjejících pro bohatství, které mu dává Ježíš Kristus v dobrech věčných.¹⁸⁰

Řeholní chudoba závisí od účasti na chudobě Kristově.¹⁸¹ To je další směr ve smyslu řeholní chudoby. Tím je skutečnost, že řeholník má mít stejnou důvěru k Bohu, jakou měl Kristus ke svému Otci. Řeholník má závislost na Bohu milovat. Stejně jako každý jiný křesťan má dbát, „*aby správně ovládal své sklony, aby mu užívání pozemských věcí a přilnutí k majetku proti duchu evangelijní chudoby nebránilo postupovat k dokonalé lásce.*“¹⁸² Proto řeholník jde dále, zřiká se vlastnictví. Pokud by byl řeholník bohatý, hrozilo by pokušení soběstačností a to by mohlo vést k odvrácení se od Boha pro sebedůvěru. Pokud má člověk dostatek, ztrácí potřebu prosit Boha, aby mu pomáhal. Nepotřebuje ho, protože spoléhá na svůj majetek. A tak ho vylučuje ze svého života. Kdo je chudý podle evangelia, pociťuje závislost na Bohu. Plně v něj skládá svou důvěru. Neznamená to, že bych měl teď přestat pracovat s důvěrou, že se Bůh o mě postará. To by vedlo k lenosti. Naopak, právě pro tíhu každodenní práce si mohu uvědomovat větší důvěru v Boha a to, že se o mě postará. Neznamená to ani, že bych přestal plánovat svůj život. Plánuji, ale dělám to s důvěrou v Boha, který ví, co je pro mě dobré. Plně se odevzdávám Boží prozřetelnosti. Řeholník projevuje svou závislost na Bohu, svěřuje se mu a dává mu plnou důvěru. Bůh se stará o řeholníka jako otec o svého syna. Tuto otcovskou lásku projevuje skrze představeného. Představený je ten, kdo je otcem pro svého podřízeného a dává mu „každodenní chléb“. V dekretu o chudobě řeholníků čteme: „*Pro řeholní chudobu však nestačí, aby podřízení byli závislí na představených v užívání věcí, ale je třeba, aby byli chudí ve skutečnosti i ve smýšlení a aby měli svůj poklad v nebi (srov. Mt 6, 20).*“¹⁸³ V tom vězí také podstatný význam. Materiální chudoba v nás podporuje potřebu Boha a jeho milostí, darů. Těmito dary jsou víra, naděje a láska. Tak se náš duchovní pokrok děje zásluhou Božích milostí.¹⁸⁴

Třetím smyslem řeholní chudoby je vzájemná láska ke spolubratrům v komunitě. Chudobou se taky řeholník učí vytvářet společenství lásky ve své komunitě. To, že se vzdává majetku, má praktický význam pro společenství. Kdyby totiž disponoval bohatstvím, mohl by to mezi bratry vyvolávat spory, žárlivost, pýchu a jiné neřesti. Řeholník přicházející do své

---

¹⁸⁰ Srov. *Pod' za mnou*, s. 154.

¹⁸¹ Srov. PC 13.

¹⁸² Srov. LG 42.

¹⁸³ PC 13.

¹⁸⁴ Srov. *Pod' za mnou*, s. 154-156.

komunity se nejenže zbavuje práva vlastnit majetek, ale dává k dispozici klášteru své umění, vzdělání, schopnosti a jiné ctnosti. Pracuje svědomitě pro komunitu tak, jak mu bylo určeno, a snaží se do ní přinést ze sebe to nejlepší. To popisuje dekret koncilních otců: „*At' se každý při plnění svých úkolů cítí vázán všeobecným zákonem práce...at' odloží všechnu nepatřičnou starostlivost a svěří se prozřetelnosti nebeského Otce (srov. Mt 6,25).*“¹⁸⁵ Řeholník nejen dává svému společenství, ale také od něj přijímá. Má ovšem dbát, aby přijímal vždy podle svých potřeb. Takový způsob solidarity musí jít nutně oběma směry. V tom vězí smysl řeholní solidarity, každý dává dle vlastních možností a každý přijímá dle svých potřeb. Každý je potřebným pro druhého, společenství pomáhá jednotlivci a jednotlivec společenství. To vše se děje ze vzájemné křesťanské lásky.¹⁸⁶

Vzájemnou lásku si mají řeholníci projevovat nejen navzájem, ale i k lidem v okolním světě, mimo zdi kláštera nebo dom komunity, ve kterém přebývají. Zvláště pak chudým lidem. To je poslední směr smyslu řeholní chudoby. Řeholníci svou dobrovolnou chudobu nemají žít pouze s chudým Kristem a být uzavřeni ve své komunitě, ale mají ji prožívat s chudými na celém světě. „*At' ochotně dávají ze svého majetku na jiné potřeby církve a na podporu chudých; ty mají všichni řeholníci milovat s láskou Kristovou.*“¹⁸⁷ Takto chápe Koncil vztah řeholníku k chudým. Po vzoru Kristově jim má být milejší služba chudým než bohatým, avšak mluvit mají i k bohatým, především způsobem svého života: mají poukazovat na solidaritu bohatých s chudými a připomínat jim, aby svým bohatstvím sloužili potřebným. Služba řeholníka chudým lidem nemá být pouze v soucitu a projevem lásky k nim v srdci. Má to být konkrétní příklad pomoci a služby. Koncil se odvolává na evangelium: „*Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznil jsem a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen, a navštívil jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou.*“ (Mt 25,35-36) Stejně tak se řeholník stane podobným Kristu a dojde naplnění smyslu řeholního života.¹⁸⁸

4.4 Chudoba v Řeholi svatého Benedikta

Podle Řehole svatého Benedikta je mnich ve svých hmotných potřebách zcela závislý na klášteře. V těchto otázkách je nesmlouvavý. Nejde o to, aby mniši neměli vůbec žádné

---

¹⁸⁵ PC 13.

¹⁸⁶ Srov. *Pod' za mnou*, s. 156.

¹⁸⁷ PC 13.

¹⁸⁸ Srov. *Pod' za mnou*, s. 157.

osobní věci, tomu by se prakticky vyhnout nedalo. Jde o to, aby se stali závislí na společenství.¹⁸⁹ Být chudým ve smyslu zřeknutí se materiálních dober, majetku, který mnich vlastní, si Benedikt představuje následovně: „*Nemá mít žádný soukromý majetek, vůbec nic, ani knihu, ani tabulky, ani pisadlo, prostě vůbec nic.*“¹⁹⁰ Jedná se o úplnou chudobu jednotlivce. A jde ještě dál: „*Vždyť mnichům není dovoleno mít ve vlastní moci ani své tělo a svou vůli.*“¹⁹¹ Benediktovi jde o to, aby se mnich vzdal práva nakládat s vlastním majetkem zejména proto, že v zřeknutí se vnějšího hmotného dobra vede k zřeknutí se vlastní vůle a také žádosti těla. Pokud se dokáže zřici sebe sama, potom se jediné tak dokáže připodobnit Kristu takovým způsobem, že bude zcela patřit jedině jemu.¹⁹²

Mnich při vstupu do kláštera mění svůj vlastní oděv za oděv klášterní, svůj vlastní majetek za majetek společenství, své vlastní ambice za podřízenost vůči představeným. Tak dává najevo, že mění svůj dosavadní život, že se něčeho zříká.¹⁹³ Ovšem cílem zřeknutí se je především vnitřní postoj. Další je otázka vlastnictví.¹⁹⁴ Cassianus píše: „*Je nanič vlastnit peníze, když v nás vládne vůle vlastnit je.*“¹⁹⁵ Benediktovi jde především o to, aby člověk dokázal proměnit sám sebe a začal se jinak chápat. Nechce, aby měl mnich něco pro sebe, aby to bylo jen pro jeho užitek. Chce, aby to nabídl i druhým. Má projevovat nezištnou lásku. Nejenže se zbavuje dober materiálních ale i tělesných a to především proto, aby ještě víc mohl hledat a nacházet Boha.¹⁹⁶ Benedikt vyzývá mnichy ke skromnosti, jak je uvedeno v sedmé kapitole Řehole: „*Šestý stupeň pokory spočívá v tom, že se mnich spokojuje se vším nízkým a podřadným, pro vše co se mu ukládá, se považuje za nehodného...*“¹⁹⁷ Mnich má být skromný ve svých nárocích a taky pohotový ve své službě. Takto existuje větší možnost, že bude přijatý druhými a nalezne pokoj, protože existují přání vedoucí k nenasycení a náročnosti a tyto mohou mnicha ničit. Svou nenáročností pěstují chudobu Kristovu. Benedikt nikdy nechtěl, aby mniši žili chudobu žebravou, protože nouze a bída nemá žádnou pozitivní hodnotu, spíše se jí snažil odstranit. Každý člen se sice má vzdát svého majetku, ale klášter má brát ohled v rozumné míře na jeho potřeby.¹⁹⁸ Jak uvádí Řehole: „*Vše potřebné však mají očekávat od otce kláštera a nesmějí mít nic, co by jim opat nedal nebo*

---

¹⁸⁹ Srov. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*, s. 110.

¹⁹⁰ RB 33,3.

¹⁹¹ Tamtéž, 33,4.

¹⁹² Srov. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života : (komentář)*, s. 132.

¹⁹³ Srov. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*, s. 109.

¹⁹⁴ Srov. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života : (komentář)*, s. 132.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 132.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 133.

¹⁹⁷ RB 7, 49.

¹⁹⁸ Srov. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života : (komentář)*, s. 92 - 93.

*nedovolil.*¹⁹⁹ Ovšem pokud by si nárokovali na věci, které jim nejsou ku prospěchu, dává představený pokyn k tomu, aby jim byly odepřeny: „*Žádá-li po něm snad některý bratr něco nerozumného, ať ho nezarmoutí pohrdáním, nýbrž rozumně a skromně nevhodnou žádost odmítne.*“²⁰⁰ Benedikt jako cíl chudoby vidí schopnost vnímat a rozlišovat to, co člověk opravdu k životu potřebuje, aby tak své potřeby viděl ve správném světle. Neplýtvá a nezneužíval věci, případně lidí a dokázal je používat ke správnému účelu, a aby se jich dokázal vzdát v případě, že mu brání v lásce k Bohu.²⁰¹

---

¹⁹⁹ RB 33, 5.

²⁰⁰ Tamtéž, 31, 7.

²⁰¹ Srov. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*, s. 112.

5 Poslušnost

5.1 Poslušnost v lidských vztazích

Nejprve je třeba si uvědomit, jak je vnímána poslušnost v lidských vztazích. Lze ji z lidské stránky vidět ve dvou pohledech. Prvně se na ní lze dívat jako na činnost, která je skutečně vyspělá, svobodná a zodpovědná. Pomáhá nám udržovat vztahy v rodině, na pracovišti, v komunitě, stojí na ní stát a jiné vztahy. V druhém případě ji mohou vidět jako přítěž. Často se stává, že je poslušnost společností znevažována. Člověk ji s oblibou překrucuje a vytváří její karikaturu. Tím vším špiní její nádheru a nedává vyniknout jejímu pravému lesku. V tomto ohledu je člověku nepříjemná. V podvědomí lidí je poslušnost pouhý jev, který se snad má vyžadovat jen po dětech. Avšak v dnešní době ani tento názor není tak úplně pravdivý. I dětem se mnohdy dává najevo, že se jedná o jakýsi přežitek. Celý svět se svými sociálními programy a politikou vede lidi k tomu, aby si činili nárok na svá práva a svou svobodu. V poslušnosti vidí diskriminaci, útok na důstojnost člověka, nesvobodu, bránění v seberealizaci a otrocké naplňování příkazů. Díky těmto názorům se stalo důležitým úkolem koncilních otců zdůvodnit, očistit a podpořit poslušnost především jako řeholní závazek.²⁰²

Není třeba nechat se zmást povrchními názory a postojem k poslušnosti jako v druhém případě. Jak je to s poslušností v její hloubce? Zde je jenom nástin této problematiky tak, abychom pochopili jaké místo má v životě křesťana a konečně řeholníka.

Poslušnost samotná má ve skutečnosti daleko větší hodnotu, než se jí ve světě obvykle připisuje. Tvrdí-li někdo, že je založená na nesvobodě, iracionálním myšlení či haní lidskou důstojnost, je třeba vyvést ho z tohoto fatálního omylu.

Právě pravá poslušnost je čistě svobodnou a racionální činností. O tom svědčí i fakt, že pokud je užívána, tak jen svébytnou osobou. Jestliže někdo jedná z pravé poslušnosti, předpokládá se, že musí vládnout rozumem dospělého. A to z prostého důvodu: je to úkon, který je čistě svobodný a může se zrodit jen v mysli člověka, který je mentálně vyspělý. Jedná se tedy o činnost racionálně dospělého člověka jednajícího ve svobodě. Proto nemůžeme tvrdit,

---

²⁰² Srov. *Pod' za mnou*, s. 164.

že poslušnost je jen pro děti a mládež. Právě oni se mají této ctnosti učit, aby jednou dosáhli pravé poslušnosti.²⁰³

Proč je tomu s poslušností tak? Poslušnost nemůže být docílena zastrašováním, pod nátlakem nebo díky nějaké odměně. Nemůže se jednat ani o pasivní činnost, kdy bezmyšlenkovitě reaguji na vnější pokyny. Poslušnost spočívá v tom, že člověk sice přijímá rozkazy, ale činí tak striktně racionálně, kdy s vnitřním souhlasem uznává, že daná činnost je pro něj vhodná a přijatelná. Lze namítnout, že příkazy přicházejí od druhého, proto tedy nemůžu jednat svobodně. Ovšem opak je pravdou. Právě proto, že přichází od druhé osoby, můžeme tak příkaz přehodnotit, přijmout ho vědomě a dobrovolně. Tímto způsobem příkaz prochází jakýmsi sebehodnotícím procesem, ve kterém se rozkaz stává mým vlastním a osobním zájmem. Není to již zákon cizí, ale můj osobní zákon, kterým se stávám svébytným.²⁰⁴

Pravá poslušnost vyžaduje po člověku svobodnou vnitřní lidskou činnost a jejím následkem se může stát, že vyústí v pravou lásku. A proto poslouchat neznamena podrobit se nějakým příkazům, ale snažit se přijmout je za své. Pokud chci někoho učit poslušnosti, tak jej nemůžu pouhým rozkazem nutit, ale musím jej naučit přijímat za své udělené pokyny.²⁰⁵

Naskytuje se zde otázka, koho a za jakých okolností poslouchat. Není cílem této práce zabývat se tímto tématem do detailu, jelikož je jejím předmětem poslušnost řeholní jako smysl lidského naplnění.

Pro lepší pochopení řeholní poslušnosti je třeba vydat se za ní skrz křesťanskou poslušnost. Tu pochopíme, když budeme vnímat a zkoumat autoritu, kterou se křesťan řídí. U křesťana jde o to, že musí odstoupit od sebe sama a jít za Tím, který jej přesahuje. Tak dojde až k vyvěrajícímu prameni poslušnosti jako ctnosti a tím je samotný Bůh.

V dnešní společnosti je zatěžko přijímána vůle druhého člověka a o to těžší je bavit se o křesťanské a následně řeholní poslušnosti, která stojí na vůli Boha. Moment, kdy se člověk podřizuje Boží vůli, kdy se zříká vlastní vůle, kdy přenechává vlastní svobodu Bohu, nbourává předešlé tvrzení o pravé poslušnosti. Není se čemu divit, člověk se bouří a pozastavuje nad tím, proč je po něm žádáno, aby se zřekl své vůle a svobody, když právě

---

²⁰³ Srov. tamtéž, s. 165.

²⁰⁴ Srov. tamtéž, s. 166.

²⁰⁵ Srov. tamtéž, s. 166.

tyto dva aspekty jsou nositeli pravé poslušnosti. Toto je v dnešní společnosti těžko přijatelné a v důsledku nepochopení vzniká karikatura poslušnosti.²⁰⁶

Je pravda, že sám Bůh po nás nemůže žádat, abychom se vzdali své vůle a ani tak nečiní. Bylo by to proti lidské důstojnosti a svobodě, na které mu velice záleží. Ví, co je pro člověka dobré, ale dává mu možnost rozhodnout se. Příkladem je Adam s Evou v ráji a strom poznání. Bůh z něj zakazuje jíst, říká: „*Nejezte z něho, ani se ho nedotkněte, abyste nezemřeli.*“ (Gn 3,3)“ Přichází had (Děbel) a radí člověku pravý opak. Bůh do tohoto dění nezasahuje. Kdyby chtěl vzít člověku svobodnou vůli, neexistoval by ani strom poznání. On nechává člověku svobodnou vůli a možnost se rozhodnout. Až potom, co člověk zakusí hořkou zkušenost, poznává, že Bůh byl tím správným vodítkem pro dobrý život.

Bohu tedy nejde o to, aby se člověk zřekl vlastní svobody, přišel o svou vůli a tím ztratil svou osobnost, své vlastní já. Vždy mu dává na výběr. Sám člověk vidí a svou svobodnou vůli se rozhoduje a usiluje o dobro, chce žít lepší život. Ten vidí v odevzdání své vůle Bohu.²⁰⁷

A tak můžeme mluvit o svobodě projevující se ve třech formách nadpřirozené poslušnosti. Jedná se o poslušnost Kristovu, poslušnost křesťana a poslušnost řeholníka. Pokud dokážeme pochopit tyto tři formy poslušnosti, dojdeme k závěru, že člověka neponižují, naopak jej pozvedají a pomáhají mu dobře se rozvinout.²⁰⁸

Poslušnost křesťana vůči světu vůči Bohu popisuje svatý Pavel v listě Římanů: „*Každý se má podříditi vrchnosti, která vládne. Vždyť není vlády, která by nepocházela od Boha. Ty, které jsou, od Boha jsou zřízeny. Když se tedy někdo staví proti vládě, staví se proti řádu, který dal Bůh.*“ (Řím 13,1) Tím udává svatý Pavel směr křesťanské poslušnosti. Ano, křesťan se má dle svých možností a ve svém povolání zapojovat do společnosti, ve které žije. Má naslouchat autoritě, které byla dána moc vládnout. Avšak je třeba vidět v Písmu větší hloubku a smysl, nejen význam povrchní, který byl brán a znevažován státními zřízeními a nejednou vedl ke slepé poslušnosti. Z historie i současnosti víme, jakým způsobem je poslušnost znevažována a jak za ní lze ukrýt různé typy diktatur a jejich praktik: vražd, mučení a všech druhů nelidského zacházení i na základě náboženského přesvědčení, ale i relativně demokratická zřízení a v nich v podobě nespravedlivých zákonů, korupce

---

²⁰⁶ Srov. tamtéž, s. 166.

²⁰⁷ Srov. tamtéž, s. 166.

²⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 166-167.

a podobně. To vše jen na základě špatné interpretace poslušnosti, kdy se tato zřízení ospravedlňují právem „vyšší moci“.²⁰⁹

Křesťanskou poslušnost je proto potřeba chápat v širším kontextu. Jak již bylo řečeno, křesťan je poslušný Bohu. To znamená, že i authority, které mají vládnout nebo mají nad někým moc, mu musí být nutně podřízeny. Je to poslušnost, která se týká všech. Nadřízených i podřízených. Nejedná se pouze o poslušnost člověka vůči člověku, ale o takovou poslušnost, která přesahuje člověka: poslušnost vůči Bohu, na kterém je člověk závislý.

5.2 Ježíš jako vzor poslušnosti

Povahu křesťanské poslušnosti objevujeme na základě evangelijních rad. V nich spatřujeme, že se nejedná o pouhou představu, ale o skutečné skutky. V těchto radách zjišťujeme, že se nelze spoléhat na rozum, ale poslušnost musí být založena na víře. K pochopení takto pojaté poslušnosti, potřebujeme příklad člověka, který musí být nutně opakem Adamovy neposlušnosti. Tímto vzorem nám může být sám Ježíš Kristus jako Syn Boží, který svými slovy a skutky projevoval oddanost své vůli vůči Otce. Poslušnost dokazuje nejprve tím, že je věrný psanému Slovu. To dosvědčuje evangelista Lukáš ve čtvrté kapitole svého evangelia, kde popisuje Ježíšovo pokušení na poušti. Velikost a vrchol Ježíšovy poslušnosti se projevuje jeho smrtí na kříži. Takto je v Novém zákoně vystihnuta hloubka a plnost této ctnosti.²¹⁰

Bůh se ve své lásce rozhodl dát světu svého syna. Tak nám dává možnost, abychom dokázali pochopit podstatu a smysl poslušnosti. Pochopíme ji jen skrze projevy poslušnosti Ježíše vůči svému Otci a okolí.

Ve vztahu mezi Ježíšem a Bohem jakožto vztahu otce a syna se ukazuje dokonalá synovská poslušnost. Jedná se o laskavou synovskou poddanost, kterou projevuje vůči svému otci. Stává se tak zákonem poslušnosti pro člověka na zemi.²¹¹

To byla poslušnost Syna ve vztahu k Otci. Avšak hloubku vztahu vůči Boží vůli lze pochopit jenom návratem zpět na lidskou rovinu a to konkrétně do místa, kde Ježíš vyrůstal, do Nazareta. Právě zde najdeme vysvětlení pro Ježíšovo chování, při pohledu na jeho osobní příklad: jak aplikoval slovo Boží, Zákon a nechal se vést člověkem. Tím se myslí způsob,

---

²⁰⁹ Srov. CANTALAMESSA, R., *Poslušnost*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 1993. s. 6-7.

²¹⁰ Srov. *Poslušnost*, s. 14-15.

²¹¹ Srov. *Pod' za mnou*, s. 168.

jakým se odehrávala lidská rovina poslušnosti, výchovou Ježíše v úzkém kruhu pozemské rodiny a to během dlouhých let Ježíšova života. Od narození přes pubertu až po dospělost. Jedná se o vztah, který Ježíše pojil se svou pozemskou matkou Marií a pozemským otcem Josefem. Zde je patrné, že Ježíš, ač je synem Božím, zároveň se plně oddává lidským bytostem. Píše o tom evangelista Lukáš: „...a poslouchal je. Jeho matka uchovávala to vše ve svém srdci. A Ježíš prospíval na duchu i na těle a byl milý Bohu i lidem.“ (Lk 2, 51-52) Skrze poslušnost Marii a Josefu je tak možné vnímat oddanost vůli Boží. V těchto dvou osobách - ve svých rodičích - viděl znamení Otce na nebesích. Proto taková oddanost. Ta byla základem, pro jeho pozdější skutky.²¹²

Ježíšův vzor však jde dál: nejenže předkládá vzor poslušnosti, ale i vzor následování hodné autority. Skrze ni může člověk chápat, jak má autorita uskutečňovat Boží vůli vůči svým podřízeným. Sám Ježíš říká: „Nazýváte mě Mistrem a Pánem, a máte pravdu: Skutečně jsem.“ (Jan 13,13) a o kapitolu dále dodává, když jej apoštol Filip žádá, aby jim Ježíš ukázal Otce: „Nevěříš, že já jsem v Otci a Otec je ve mně? Slova, která vám mluvím, nemluvím sám od sebe; Otec, který ve mně přebývá, činí své skutky. Věřte mi, že já jsem v Otci a Otec ve mně; ne-li, věřte aspoň pro ty skutky!“ (Jan14, 10-11)

V Ježíši Kristu jako synu živého Boha poznáváme, že poslušnost je nejen ctnost mravní, ale také božská.

Ze zorného úhlu scholastického, který se zakládá na schématech ctnosti převzatých od Aristotela a ze stoicismu, je poslušnost spojená se spravedlností. Jako taková se počítá mezi mravní ctnosti, jejichž předmětem jsou prostředky, nikoli cíl. Je zřetelně odlišena od ctností božských - víry, naděje, lásky – skrze které se oddává člověk Bohu v něm samém. Podle bible, zejména Nového Zákona, je poslušnost, především ta vůči Bohu, spojena nejvíc s vírou.²¹³

Sám Ježíš nám dává důkaz toho, že poslušnost je spojena s vírou v Boha. To se projevilo tím, že plně věřil svému otci. Důkazem jsou Ježíšova slova v Getsemane: „..., ale ne má nýbrž tvá vůle se staň.“ (Lk 22, 42) Těmito slovy projevuje naprostou důvěru svému Otci. Mezi lidmi se stává, že se pojmy víra a poslušnost nejednou zaměňují. Důležité je ovšem obě správně rozlišit a neplést je. Poslušnost je specifický projev víry. Takto projevenou poslušností dáváme najevo, že činíme to, v co věříme. V tomto lze vidět, že se nejedná o jev

---

²¹² Srov. tamtéž, s. 168-169.

²¹³ *Poslušnost*, s. 15.

negativní ale pozitivní. Bez této skutečnosti nelze ani pronést slova modlitby Páně: „Bud' vůle tvá, jako v nebi, tak i na zemi.“²¹⁴

Tajemství kříže je znamením absolutné odevzdanosti Ježíšovy vůle Bohu. Projevená oddanost má širší dopad. Podstoupení mučení a následné smrti je nejen důkazem Ježíšovy lásky vůči Bohu a poslušnosti vůle, ale je to i svědectví lásky Boha vůči lidem. „*Věřte mi, že já jsem v Otci a Otec ve mně, ne-li věřte aspoň pro ty skutky!*“ (Jn 14,11) Bůh obětuje svého syna, dává ho napospas lidem, Ježíš se nechává vést a obětovat. To vše jen proto, aby člověk pochopil význam a hloubku poslušnosti, na jejímž konci stojí spása člověka. Tím nám Ježíš otvírá nový obzor při pohledu na poslušnost.²¹⁵

Ježíš podstupuje nelidské zacházení, trpí a tím pocítuje tíhu poslušnosti. To ukazuje další důkaz jeho dokonalé poslušnosti. V životě se člověku může stát, že se setká s nesnázemi, které poslušnost přináší. V našem jednání můžeme být svobodně ztotožněni ve své vůli s tím, co máme dělat, ale naše lidská přirozenost se může vzpírat. Tak objevujeme, že nelze poslouchat jen skrze vlastní svobodnou vůli, ale je potřeba přijmout i tíhu poslušnosti, která se projevuje i na úkor lidských potřeb. Případně se tak jedná i na úkor naší vůle. Proto je důležité, abychom poslouchali skutkem a pravdou a nikoliv s nevolí.²¹⁶

5.3 Křesťanská poslušnost

Křesťanství je postaveno na příkladu Ježíše Krista. Tím se poslušnost stává základem a středem křesťanského života. K tomu, abychom se mohli podílet na tomto životě a být součástí Kristovy poslušnosti, je důležité činit tak na základě víry a křtu, kterým se stáváme poslušnými vůči Bohu.

Bůh volá člověka, dává mu nabídku k plnému společenství s ním. Dokonce posílá svého syna. My tak můžeme skrze Ježíše Krista dojít k Bohu. To se děje především na základě víry. Věřit znamená souhlasit s tím, že budu oddán Boží vůli. Víra totiž není jen souhlasný pokyn, ale je to dobrovolné zřeknutí se vlastní soběstačnosti, ve které uznávám Boha jako svého Otce, který miluje, ale zároveň vyžaduje dodržování určitých pravidel.²¹⁷

---

²¹⁴ Srov. tamtéž, s. 16.

²¹⁵ Srov. *Pod' za mnou*, s. 169-170.

²¹⁶ Srov. tamtéž, s. 170.

²¹⁷ Srov. tamtéž, s. 170-171.

Tuto skutečnost popisuje svatý Pavel v listě Římanům: „*Když jsme tedy ospravedlněni z víry, máme pokoj s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista, neboť skrze něho jsme vírou získali přístup k této milosti.*“ (Řím 5, 1-2) Dále se vyjadřuje, že se nejen chlubíme Boží slávou, které dosahujeme na základě této milosti, ale podílíme se zároveň na faktickém utrpení, s kterým roste naše vytrvalost. (Srov. Řím 5, 2-4)

Do poslušnosti Kristovy vstupujeme svobodně na základě křtu, který přijímáme ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Tím vcházíme do víru událostí, jež prožíval Kristus svým životem a smrtí a je nám tak novým měřítkem poslušnosti. Proto se křtem vydáváme na cestu nového života tak, jak to píše svatý Pavel. (Srov. Řím 6, 4) Křesťanská poslušnost vidí ve křtu zásadní událost. Je to reálné stvrzení, smlouva, ve které se dostáváme do úzkého spojení s Kristem. Z takovéto smlouvy ovšem vyplývají pro křesťana nejen výhody, ale také povinnosti. Tuto skutečnost komentuje svatý Pavel následovně: „*Víte přece, když se někomu zavazujete k poslušné službě, že se stáváte služebníky toho, koho posloucháte - buď otročíte hříchu, a to vede k smrti, nebo posloucháte Boha, a to vede ke spravedlnosti.*“ (Řím 6,16) Křtem se odvracíme od neposlušnosti, která se projevuje hříchem, ke spravedlnosti, která je vyjádřena poslušností Bohu.²¹⁸

Zajímavostí je, že ve starověku obsahovaly některé křestní rituály radikální gesta vyjadřující viditelné vnitřní dění křtěnce. Tato gesta spočívala například v tom, že křtěnec byl obrácen nejprve k západu jako symbolu tmy a tímto směrem dělal znamení, jimiž zaháněl Satana a jeho skutky. Poté se obrátil směrem k východu, k symbolu světla a hlubokou úklonou zdravil Krista, svého nového Pána.²¹⁹

Pro křesťanský život je poslušnost zásadním obratem v životě člověka. Je to radikální obrat, v němž člověk přijímá Krista (*Kyrios - Pána*) se vším všudy. Pokud tento razantní krok neučiní, není jeho přesvědčení skutečné, tudíž se nemůže jednat o skutečný příslib, který je s tímto obratem spojený. Pod tímto příslibem se rozumí spása a věčný život člověka. Poslušnost musíme vnímat nikoli jako otrockou *poddanost*, ale spíše jako *podobnost* Kristovi. Křesťane, chtějí sloužit Pánu, kterého prioritou je poslušnost. Pokud jej chtějí následovat, tak jedině tím, že se budou snažit o připodobnění se mu. A tímto připodobněním je život v poslušnosti. Proto se mají i oni jemu podobat a dorůstat v poslušnosti do jeho podoby.²²⁰

---

²¹⁸ Srov. *Poslušnost*, s. 20-21.

²¹⁹ Srov. tamtéž, s. 21.

²²⁰ Srov. tamtéž, s. 21.

Křesťané byli povoláni k připodobnění se Kristu. Byli předem vyvolení, jak píše svatý Petr: „*a byli předem vyhlédnutí od Boha Otce a posvěceni Duchem, aby se poslušně odevzdali Ježíši Kristu a byli očištěni pokropením jeho krví...*“ (1Pt 1,2) a tak se stává, že se křesťané stávají dětmi poslušnosti a jako se malé děti učí chodit, tak i křesťan se učí poslušnosti Kristu: „*Jako poslušné děti nedejte se opanovat žádostmi, které vás ovládaly předtím, v době vaší nevědomosti; ale jako je svatý ten, který vás povolal, buďte i vy svatí v celém způsobu života. Vždyť je psáno: „Svatí buďte, neboť já jsem svatý.“*“ (1Pt 1, 14-16)

Ve svátosti křtu stvrzuje křesťan pouto, které ho váže k poslušnosti vůči Kristu. Tím ale všechno nekončí, tuto křesťanskou poslušnost je potřeba neustále živit a dorůstat tak do svátosti. Vést vzájemný dialog lásky s Kristem. Křtem se nevyčerpá kontakt s Kristovou poslušností, ale dennodenně ji můžeme spatřovat v eucharistii. Takto si připomínáme velikonoční tajemství Kristovy oběti a nejen to, jsme přímo účastni této události, kdy se nám On sám dává na oltáři. My jej přijímáme v podobě těla a krve. Tím neustále obnovujeme tuto poslušnost.²²¹

To stvrzuje konstituce *Lumen Gentium* v článku o všeobecném kněžství, který pojednává o tom, že věřící mají skrze moc královského kněžství účast na obětování eucharistie a takto uplatňují své kněžství přijímáním svátostí a dále se tak děje svědectvím svatého života, odříkáním a činorodou láskou.²²²

Hlavním úkolem křesťana je naslouchat Božímu slovu. To je základ pro křesťanský projev poslušnosti. Naslouchání nespočívá v pouhém přijímání slov. Jde o to nejen poslouchat, ale také umět se podřídít a docílit, aby se to odrazilo také v životě. Křesťan má být nositelem Božího slova. Nejde o to, aby sám sebe řídil dle svého mínění tak, jak uzná za vhodné. Má být upřímně oddán tomu, co hlásal Kristus tak, jak je uvedeno Písmu svatém. Jedině v naplňování těchto slov může mít věřící podíl na všeobecném kněžství.²²³

5.4 Řeholní poslušnost

Řeholník je také křesťan, kterému záleží na tom, aby žil co nejintenzivněji svůj křest, chce žít poslušnost, která je vedena Duchem svatým a proniknuta jeho osobní živou vírou.

---

²²¹ Srov. tamtéž, s. 22.

²²² Srov. LG 10.

²²³ Srov. *Pod' za mnou*, s. 171.

Vrcholem je sjednocení vůle řeholníkovy s vůlí Boha. K tomu směřuje tím, že se na základě poslušnosti svěří vůli představených a podřídí se řeholi, pravidlům dané komunity.²²⁴

Slibem poslušnosti odevzdávají řeholní osoby Bohu úplně svou vůli a obětují mu tak sebe. Tím se spojují pevněji a jistěji se spasitelnou vůlí Boží. Řídí se příkladem Ježíše Krista, který přišel, aby plnil vůli Otce (srov. Jan 4, 34; 5, 30; Žid 10,7; Ž 39,9) vzal na sebe přirozenost služebníka“ (Flp 2,7) a zakusil, co je utrpení a poslušnost. (srov. Žid 5,8).²²⁵

Raniero Cantalamessa ve své knize *Poslušnost* podotýká, že objevením základní poslušnosti jsme přiváděni k tomu, že obnova poslušnosti nespočívá ve zdokonalování vlastních zákonů, stanov komunity ani v tom, že by se komunita vracela k pramenům vlastního řeholního řádu. Zjišťuje ovšem, že samotný základ celého řeholního života je právě v působení Ducha Svatého v Božím slově, ve svátostech a navracení se ke Kristu.²²⁶

Řeholník se snaží napodobovat Krista, přilnout k němu. K tomu, aby řeholník dokázal dojít pravé poslušnosti, je potřeba dokázat se ponížít po vzoru Ježíše. To je základ jeho poslušnosti. Být jako Kristus: tichý a pokorný srdcem. Tuto poníženost projevuje vůči svým představeným a řeholi, respektive ve vztahu ke konstituci, kterou je zavázán k jistému řádu či společenství.²²⁷

To dosvědčuje i dekret *Perfectae caritatis*: „*At' se tedy členové v duchu víry a lásky k Boží vůli pokorně podrobují svým představeným, podle řehole a stanov.*“²²⁸ Na základě daných předpisů a pravidel je také určen vztah mezi představeným a podřízeným. Ovšem vždy záleží na tom, k jakému společenství řeholník náleží. Každý, kdo má zájem žít řeholní život, tak má hledat takové společenství, které mu vyhovuje svými pravidly.²²⁹

Jak je možné si všimnout, poslušnost se v církvi projevuje různým způsobem. Známe množství forem a projevů poslušnosti v průběhu historického vývoje v církvi. Tak ve svých počátcích existovala poslušnost církevní a mnišská. U mnišské se jednalo o různé formy poslušnosti, jako například baziliánská, pachomiovská, benediktinská a jiné. Ve středověku, se mluví o poslušnosti františkánské, dominikánské, ignaciánské a dalších formách zasvěceného života. Každá spiritualita má svůj specifický úděl v poslušnosti. Po druhém vatikánském koncilu mluvíme obecně o odpovědné poslušnosti, založené na dialogu, případně

---

²²⁴ Srov. tamtéž, s. 172.

²²⁵ PC 14.

²²⁶ Srov. *Poslušnost*, s. 23.

²²⁷ Srov. *Pod' za mnou*, s. 174.

²²⁸ PC14.

²²⁹ Srov. *Pod' za mnou*, s. 174.

o poslušnosti charitativní. Všechny uvedené formy ukazují, že církev se vždy snažila aktuálně odpovídat na potřeby společnosti a měla tak podíl na jejím rozkvětu a svatosti.²³⁰

Proto má každý zájemce o řeholní život hledat takové společenství, které svými pravidly vyhovuje jeho stylu života. Nikdo řeholníka nenutí, aby se k pravidlům zavázal. Rozhoduje se pro tyto pravidla dobrovolně a jedná tak jako zodpovědná osoba, která na sebe bere závazek s tím, že jej hodlá plnit. V poslušnosti vůči představeným jedná s vědomím své podřízenosti, ale zároveň jako osoba, která má svůj vlastní rozum a vůli.

Při diskuzi na II. vatikánském koncilu P. Germano Lalande CSC poznamenal: „*Když laici se stávají dospělými, řeholníci nesmí zůstat dětmi. Dar sebe samého ve spojení s poslušným Kristem bude dokonalejší, když bude pocházet z lépe vytvarované osobnosti. Je potřeba vychovávat k synovské a ne k otrocké poslušnosti.*“²³¹

Proto když řeholník projevuje svou poslušnost, jedná tak ve třech ohledech. V prvním se jedná o zvážení rozkazu představeného. Představený nemůže rozhodovat za řeholníka. Řeholník je dospělý člověk, který musí promýšlet své kroky v řeholním životě, tak jako laik. Jeho povinností je hledat Boží vůli. Nemůže se bát předložit svůj názor, myšlenky, návrhy či plány svému představenému. Avšak má tak činit v pokoře a s vědomím, že přijme rozhodnutí představeného, ať je jakékoliv. V dalším ohledu řeholník přijímá pokyn představeného a činí tak ve své svobodě. Řeholník je svobodná osoba, která rozkazy svého představeného přijímá s láskou a považuje jej za svůj vlastní rozkaz, tudíž přebírá za něj i zodpovědnost. To ovšem neznamená, že má bez uvážení plnit vše, co má přikázáno. To nemá s pravou poslušností nic společného. Pokud by uznal, že příkaz představeného bude mít nedozírné negativní následky, pak je povinen sdělit mu své obavy a názor. Pokud by jednal opačně a „mechanicky“ plnil to, co je mu přikázáno, šlo by v podstatě o útěk před vlastní zodpovědností. Tím by také snižoval svou vlastní důstojnost.²³²

Je proto potřeba jednat podle pravidla: „*V poslušnosti je třeba být iniciativním a v iniciativě poslušným.*“ A konečně je tady poslední pravidlo. Pokud řeholník přijme příkaz za svou věc, má jednat tak, jako by jednal ve vlastním zájmu. To znamená, že proto vynaloží všechno, čím disponuje. Používá k tomu všechny své kvality, rozum, vůli, ale i milosti, které přijal od Boha.²³³

---

²³⁰ Srov. *Poslušnost*, s. 8 - 9.

²³¹ *Pod' za mnou*, s. 175.

²³² Srov. *Pod' za mnou*, s. 175-176.

²³³ Srov. tamtéž, s. 176.

Potom se mohou naplnit slova dekretu *Perfectae caritatis*, který dodává: „*At' k provádění rozkazů a plnění svěřených úkolů nasadí sílu svého rozumu a vůle, své dary přirozené a nadpřirozené s vědomím, že tím přispívají k budování Kristova Těla podle Božího plánu.*“²³⁴ Těmito slovy koncilní otcové nabádají řeholníka, aby svými dary nemrhal. Naopak: aby jich co nejvíce využil k účelu, ke kterému velí poslušnost. Jedině tak se bude připodobňovat Kristu, jemuž se chce podobat co nejvíce.

„*Představení se však budou odpovídat za svěřené duše (srov. Žid 13,17). At' tedy při plnění svého úřadu dbají na Boží vůli, uplatňují svou autoritu v duchu služby bratřím, aby jim ztělesňovali lásku, jakou je miluje Bůh.*“²³⁵ Takto zní začátek odstavce dekretu *Perfectae caritatis*, který pojednává o autoritě představeného a o tom jak má vyžadovat poslušnost svých podřízených spolubratrů. Ale autorita představeného není jenom v tom, že vyžaduje poslušnost.

V dekretu je kladen důraz, aby představený byl především tím, kdo zprostředkovává vůli Boží svým spolubratrům. Dále tento dekret pokračuje: „*At' vedou podřízené jako Boží děti a s úctou k lidské osobě a at' u nich podporují dobrovolnou podřízenost.*“²³⁶

Proto tento významný a zodpovědný úkol od něj vyžaduje, aby si uvědomoval dvě skutečnost. První je, že předává vůli Boží, která je skrytá především v lásce a také vůli podřízených, jimž tuto lásku předává, přičemž sám zůstává tím, kdo dokáže na tuto lásku odpovídat. Tak slouží představený Bohu a také svým spolubratrům. Jde o to více vidět podobnost v Kristu. Kristova služba Otci a lidem je zcela totožná se službou představeného.²³⁷

Tak je představený příkladem poslušnosti pro komunitu. To znamená, že musí tvořit jednotu s vůli Boží a ta má dva směry: Prvně musí sám dodržovat stanovená pravidla, která jsou určena řeholí, ale zároveň odpovídat na Boží vůli v každodenních situacích, tak jak se projevuje v potřebách lidí. V druhém případě naslouchat požadavkům svých podřízených a zkoumat, zda i toto není projev vůle Boží.²³⁸

V dekretu je zmíněna „*dobrovolná podřízenost*“. To znamená, že představený má dbát na to, aby jeho vztah s podřízeným byl chápán především jako vztah člověka k člověku. Proto

---

²³⁴ PC 14.

²³⁵ PC 14.

²³⁶ LG 14.

²³⁷ Srov. *Pod' za mnou*, s. 177.

²³⁸ Srov. *tamtéž*, s. 178.

nelze s podřízeným dělat, co se mu zlíbí. Musí pamatovat na důstojnost svého spolubratra a jeho svobodu.²³⁹

V závěru dekretu je zdůrazněna potřeba vzájemné spolupráce všech členů komunity ať už jako představených tak podřízených. Každý má svědomitě plnit to, co mu bylo komunitou svěřeno. Tak bude skrze poslušnost k svému povolání zajištěno blaho celého společenství.²⁴⁰

5.5 Poslušnost v Řeholi svatého Benedikta

Poslušnost má v Benediktově Řeholi významné postavení. Svědčí o tom fakt, že poslušnost byla obsažena už v původních řeholních slibech, které mnich skládal. Poslušnost hraje v Řeholi rozhodující roli.²⁴¹ Již v jejím Prologu klade Benedikt na tuto ctnost velký důraz, píše: „*Naslouchej, synu, mistrovu učení, nakloň k němu ucho svého srdce, a k čemu tě laskavý otec nabádá, to rád přijmi a uveď ve skutek...*“²⁴², na jiném místě se snaží popsat povahu lidského jednání: „*aby ses v namáhavé poslušnosti vrátil k tomu, od něhož ses vzdálil zahálčivou neposlušností.*“²⁴³ Benedikt v úvodu Prologu hovoří o vzdálení se a návratu člověka k Bohu a to za předpokladu, že se stane poslušným.²⁴⁴ Poslušnosti myslí realizaci vztahů, ta je založena na vyslovení a slyšení slova. Jde tedy o důvěrný dialog, který je postavený na víře a schopnosti vzájemného živého vztahu. Tento dialog je zakotvený v Božím slově, které umožňuje člověku žít lidské vztahy. Takto Benedikt chápe poslušnost a v tomto duchu je sepsána i jeho Řehole.²⁴⁵ Žít poslušnost však není nic lehkého ani pro mnicha. Jak píše Columba Stewart: „*Nejlépe funguje, pokud je neosobní, pokud spočívá v zachování společenského řádu. Ale má největší účinek, když je v ní obsaženo i osobní rozlišování.*“²⁴⁶ Poslušnost je tak známkou vzájemné dohody a věrnosti. Důraz, který klade Benedikt na poslušnost, dokazuje skutečnost, že jí věnuje celou pátou kapitolu Řehole. Poslušnost pro něj není zaslepené plnění příkazů. Vyžaduje sice přísné zachování poslušnosti²⁴⁷, ale tato poslušnost má mnicha probudit z nepozornosti a neposlušnosti. Jedině tak může poslušnost

---

²³⁹ Srov. tamtéž, s. 178.

²⁴⁰ Srov. LG 14.

²⁴¹ Srov. *Dějiny středověkého mnišství*, s. 32-33.

²⁴² RB Prolog, 1.

²⁴³ RB Prolog, 2.

²⁴⁴ Srov. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života : (komentář)*, s. 28.

²⁴⁵ Srov. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*, s. 64.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 64.

²⁴⁷ Srov. RB 5, 4.

fungovat, pokud mnich bude v bdělém stavu. To se týká jak představeného, tak každého člena komunity.²⁴⁸

Benedikt rozvíjí téma poslušnosti již v úvodu Řehole, kde klade důraz na individuální přístup mnicha k této ctnosti. Důležité je, aby mnich byl poslušný na prvním místě Bohu a svému představenému.²⁴⁹ Takto plní nejdůležitější část z poslušnosti, kterou přebírá Benedikt z Janova evangelia: „*Přišel jsem, ne abych konal svou vůli, ale vůli toho, který mě poslal.*“²⁵⁰ Benedikt ukládá, aby se mniši svým životem v klášteře a poslušností vůči představeným a sobě navzájem učili poslušnosti vůči Bohu a napodobovali tak poslušnost Kristovu. Vzdává se všeho, co by si mohl nárokovat, a to ve jménu vyšší autority. Benediktova cesta je přísná, ale vede k životu. Benedikt dobře ví, že realita lidského života je poznamenána slabostí, a tak pro dosažení tohoto cíle nabádá k jednání s láskou. Jedině skrze lásku může s poslušností dojít k věčnému životu.²⁵¹

Záměrem klášterního života je zbavení se vlastní vůle a podrobení se vůli někoho dokonalejšího. Touto dokonalostí je sám Kristus. Zástupným Kristovým prvkem v klášteře je Řehole a představený, vůči kterému má mnich být poslušný. Tak se představený stává pro mnicha nadřízeným, kterého má ve všem poslouchat. Ovšem představený nemá dělat nic, co by bylo v rozporu s Božím zákonem nebo Řeholí. Pokud by se mnichovi zdálo, že úkol nebo nařízení, které dostal, je nad jeho síly, má jej bez reptání vykonat. Jestliže by to bylo nad jeho schopnosti, má se vši mírnosti o tom spravit svého představeného a on má zvážit toto rozhodnutí. Mnich má však přesto respektovat konečné rozhodnutí. O tom všem pojednává Benedikt v šedesáté osmé kapitole Řehole.²⁵²

V poslušnosti jde Benedikt ještě dál, mniši si ji mají projevovat navzájem tak, jak uvádí v sedmdesáté první kapitole: „*Dobro poslušnosti mají všichni bratři prokazovat nejen opatovi, ale ať jsou poslušní sobě navzájem.*“²⁵³ Řízení kláštera je hierarchické. Jedině s touto strukturou může komunita přežít. Mladší mají poslouchat starší. V poslušnosti mají být horliví a v této ctnosti vynikat láskou k sobě navzájem. Benedikt píše: „*ať si projevují čistou bratrskou lásku; a s láskou setrvávají v bázni Boží a svého opata milují upřímně a pokorně.*

---

²⁴⁸ Srov. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*, s. 65.

²⁴⁹ Srov. RB 5, 1-6.

²⁵⁰ RB 5, 13.

²⁵¹ Srov. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*, s. 65.

²⁵² Srov. *Dějiny středověkého mnišství*, s. 33.

²⁵³ RB 71, 1.

*Naprosto ničemu at' nedávají přednost před Kristem.*²⁵⁴ Jedině tak si mohou mniši v komunitě projevat navzájem úctu a dokážou snášet tělesné i mravní poklesky druhého.²⁵⁵

Poslušnost je pro mnicha celoživotním růstem. Poslušnosti cvičí své srdce, duši, mysl i tělo. Poslušnost plodí pokoru a pokora je jádrem Benediktovy Řehole. Poslušnost a pokora jdou spolu ruku v ruce.²⁵⁶ Na jednom místě Benedikt říká: *„mnich ukazuje svou pokoru těm, kdo ho vidí, nejen srdcem, ale i držením těla. Při bohoslužbách, v oratoři, v klášteře, na zahradě, na cestě, na poli a všude jinde...“*²⁵⁷

V dnešní době si benediktini uvědomují, že poslušnost jak je interpretována a aplikována dnešním mnichem, je odlišná od Benediktova přístupu. To díky vlivu kultury a tradice, ve které mniši působí a jsou vychovávaní. Druhý vatikánský koncil otevřel diskuzi o tomto tématu a snažil se ho prozkoumat a přehodnotit. Vlivem poznatků z koncilu se v benediktinské tradici přistoupilo k tomu, že příkazy představených nahradily vzájemné rozhovory. Klade se větší důraz na péči o osobní rozvoj a zrušily se praktiky, které se v dnešní době jeví jako kruté a nepřiměřené. Život v poslušnosti nevidí v pouhé izolaci před okolním světem, ale zejména v životě ve společenství a s Bohem. Mnich musí nejprve poznat sám sebe. Na základě toho poznává Boha a druhé lidi. Aby dokázal poznat sebe sama, musí si ovšem nechat pomoci i od druhých. Jedině tak dokáže mít zralý pohled na svou osobu a následně na poslušnost, která nutně pramení ze schopnosti zralého rozlišování. Tak se stává, že mnich formuje komunitu a komunita mnicha. Na tomto základě moderní mnišství benediktinů rozvíjí nové způsoby jak pěstovat ctnost poslušnosti a nepodlehnout okolnímu světu a jeho kultuře.²⁵⁸

---

²⁵⁴ RB 72, 8-11.

²⁵⁵ Srov. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*, s. 69-70.

²⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 66.

²⁵⁷ RB 7, 62-63.

²⁵⁸ Srov. *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*, s. 80-81.

Závěr

V předložené práci jsem se snažil pozastavit nad významem řeholních slibů čistoty, chudoby a poslušnosti a tím, jaké místo mají v dnešní společnosti, u řeholníků a jak je chápe sám svatý Benedikt ve své Řeholi. Vycházel jsem z dostupné literatury, především z překladů cizojazyčných publikací, které vyšly v češtině, slovenštině a polštině.

První kapitola s názvem *Svatý Benedikt z Nursie* přibližuje život Benedikta a dobu, ve které žil. Následně jsou zmíněny plody jeho práce, které se zrcadlí v benediktinské tradici. Zde si můžeme uvědomit, že doba, ve které Benedikt žil, se příliš neliší od té současné. Tehdejší svět měl ještě v paměti pronásledování křesťanů a znovu procházel morální krizí. Stejně jako dnes, sedmdesát let po druhé světové válce a století, ve kterém se vystřídaly tyranie nacismu a komunismu, kdy byli křesťané pronásledováni a umírali pro vyšší hodnoty. Společnost je opět v morálním rozkladu. Základem ctnostného života a nasazení pro život s Kristem je rodinné prostředí, ve kterém byl Benedikt vychován. Rodina hrála v jeho duchovní formaci velkou roli. Vždyť právě rodiče byli těmi, kteří mu vštěpovali od útlého dětství křesťanské hodnoty a šli mu příkladem. Toto období mu dalo základ pro pozdější osobní rozvoj a silně ovlivnilo jeho rozhodování o budoucím životě a působení. Zmínil jsem se o Benediktově Řeholi a smyslu tohoto dokumentu pro řeholníka, který se k jejímu dodržování zavazuje. Jedná se o pravidla, praktickou příručku, která vznikla na základě zkušenosti jiných, přičemž vychází z Písma svatého a je ovlivněna tehdejší dobou. Na příkladu svatého Benedikta vidíme, že výchovou vše nekončí. Je potřeba se o formování osobnosti přičinit. Tímto se Benedikt stal pro mnohé příkladem, o čemž svědčí rozkvět díla, kterému dal, ač nevědomě, základ.

Druhá kapitola *Řeholní sliby*, nejdřív představuje slib, jak je chápán v katolické nauce a poté se zaměřuje na jeho význam pro řeholníka v dnešní době. Přináší informace o tom, že slib musí být nutně promyšlený závazek a je znamením zodpovědnosti a osobního příkladu druhým. Je to nejen postoj, ale taky dar Bohu a svědectví o něm, které křesťan vydává světu. Je evidentní, že v období vývoje mnišství se tyto sliby měnily, ale podstata zůstala stále stejná: zachovávání evangelijních rad, které vedou ke křesťanské dokonalosti. Tyto jsou závazkem nejen pro řeholníka, ale i pro křesťana v jakémkoliv životním stavu a který se

k tomuto naplňování zavazuje při křtu. Řeholník tyto rady pěstuje svým specifickým způsobem. Ovšem každý životní stav, nejen řeholníci, směřuje k již zmíněné dokonalosti.

Následují tři kapitoly přibližující jednotlivé sliby *čistoty*, *chudoby* a *poslušnosti*. Jelikož v dějinách církve k těmto slibům přistupovali autoři různým způsobem, otázka byla v jakém pořadí k nim přistupovat. Podle starší tradice přibližně od 13. století uváděli autoři na prvním místě chudobu, svatý Benedikt vidí základ slibů v poslušnosti a koncilní otcové vyzdvihují čistotu. Já jsem použil řazení tak, jak jej uvádí Druhý vatikánský koncil. V jednotlivých kapitolách se nejprve daný slib charakterizuje. Následuje hledisko, ze kterého se na slib dívá katolická nauka, společnost, čím je pro řeholníka vlastní ve světle II. Vatikánského koncilu a jaký má na něj pohled Řehole svatého Benedikta. Každý slib měl v dějinách církve svůj vývoj a v každé době se na něj společnost dívala jinak, podle toho, jak se měnila. Pokud bych měl sám zhodnotit přijímání těchto slibů dnešní společností, tak mohu říct, že ve všech případech jsou přijímány negativně.

V kapitole o slibu *čistoty* se lze dozvědět, jak velkým přínosem pro chápání tohoto slibu byl II. Vatikánský koncil, který začal v oblasti sexuality rozlišovat pohlavnost člověka. Vzhledem k této skutečnosti klade důraz na přijetí vlastní identity pohlaví jako nezbytného prvku pro zdravý růst osobnosti, což je velice aktuální například vzhledem k teorii genderu a zamítání vlastní identity. Dále jsme si všimli, že v oblasti sexuality je i další problém, který předešlé generace řešit nemusely. A to ve vztahu k panenství a k sexuální zdrženlivosti. Tím je špatný výchovný přístup k dnešní mládeži, která je promiskuitní a začíná žít svůj sexuální život ještě před dosáhnutím plnoletosti, tedy bodu, kdy plně zodpovídá za své jednání. Nehledě na to je opomíjena exkluzivita sexuálního styku až po uzavření manželského svazku, což je jedním z následků erotizace společnosti. Sdělovací prostředky mají negativní vliv i na život řeholníků a zachovávání čistoty. Proto je v této oblasti kladen veliký důraz na kandidáty zasvěceného života. Mají být citově a psychicky zralí a k tomuto slibu nesmějí přistupovat lehkovážně. Osobám žijícím zasvěcenou čistotou je kladeno na srdce, aby ji žili opravdově a navzájem se ve své komunitě povzbuzovali a byli tak příkladem okolnímu světu. V Řeholi svatého Benedikta není o čistotě přemíra zmínek. To svědčí i o již zmíněném problému pohlavnosti, ke kterému se začalo přistupovat až ve 20. století. Benedikt klade důraz na čistotu srdce, a to s ohledem na vzájemné vztahy bratří v komunitě a k Bohu.

Kapitola o slibu *chudoby* poukazuje na celosvětový problém rozvoje hospodářství a honbu za majetkem na úkor potřebných a strádajících. Rozlišuje dvojí chudobu, chudobu hmotnou a duchovní, která se dále dělí na negativní a pozitivní. Z toho plyne, že řeholní

osoby mají svým životem být vzorem pro lidi tohoto světa a poukázat na pravou hodnotu chudoby, aby lidé dokázali správně užívat hmotný majetek a rozvíjeli duchovní stránku své osobnosti. Řeholník se dobrovolně vzdává vlastnictví majetku v prospěch komunity, ve které žije, a tím se připodobňuje Kristu. Zároveň pěstuje svou závislost na Bohu. Má žít svou chudobu jak vnitřní, tak vnější. Jedině tak může být příkladem pro ostatní. Svatý Benedikt je, pokud jde o ctnost chudoby, velice radikální. Mnich nemá vlastnit žádný majetek, dokonce ani tělo a vlastní vůle mu zcela nepatří. Je pravda, že mnich má vše potřebné dostávat od kláštera. Je však podřízen vůli představených, čím pěstuje svou podřízenost Bohu. Benedikt svým přístupem učil mnichy k tomu, aby dokázali rozlišovat, co opravdu v životě potřebují a dokázali to používat k správnému účelu.

V kapitole o slibu *poslušnosti* se lze dozvědět, že dnešní společnost má na tuto ctnost zkreslený pohled. Nejedná se o nesvobodné a iracionální jednání, ale o ctnost, kterou vládne jedině ten, který jedná ve své svobodě a racionálně. K této ctnosti je potřeba člověka vychovávat a pravou poslušnost je schopen používat jen člověk mentálně vyspělý. Pokud člověk pochopí pravou hodnotu poslušnosti, tak ho neponižuje, naopak ho pozvedá a pomáhá mu dobře se rozvinout. Vzorem poslušnosti je pro křesťany Ježíš Kristus. Poslušnost má různé podoby a řeholník má možnost zavázat se k takové řeholi, která mu vyhovuje svou spiritualitou. Pokud tak učiní, má ji být věrný a zachovávat ji. Poslušností je stejně vázán představený jako i člen řeholního společenství. Jedině tak se stanou vzorem pro ostatní lid. Benedikt ve své řeholi klade velký důraz na poslušnost a věnuje ji značnou část své Řehole. V poslušnosti vidí dokonalé připodobnění se Kristu. K této ctnosti se přistupuje s velkou přísností, jelikož právě v ní vidí Benedikt cestu k životu. I představený je podřízený Řeholi a Bohu. Po II. Vatikánském koncilu se k poslušnosti přistupuje jiným způsobem než v Benediktově době. Od poslušnosti bez zaváhání se i benediktini přiklánějí k poslušnosti dialogu.

Závěrem bych chtěl říct, že všechny tyto sliby jsou postaveny na základním principu lásky. Lásky k Bohu, která se projevuje ve vzájemných vztazích. Bez tohoto základu jsou ctnosti nepravdivé. Předkládanou prací jsem se snažil poukázat na to, že je důležité vrátit se k hodnotám evangelijních rad, na kterých vznikla křesťanská kultura a bez kterých se neobejde. Je důležité žít tyto hodnoty opravdově, vzájemně se povzbuzovat a být svědectvím pro druhé.

Anotace

Jméno a příjmení autora: Václav Rylko

Název práce: **Řeholní sliby ve světle Řehole svatého Benedikta**

Vedoucí práce: ThLic. ICLic. Vladimír Filo

Počet stran: 77

Klíčová slova: Benedikt z Nursie

Slib

Řeholní sliby

Čistota

Chudoba

Poslušnost

Diplomová práce se zaměřuje na význam řeholních slibů čistoty, chudoby a poslušnosti, jaké místo má v dnešní společnosti, u řeholníků a jak na ně nahlíží svatý Benedikt ve své Řeholi. Ve své práci se snažím popsat tuto problematiku. Vycházím z dostupné literatury a to především z překladů cizojazyčných publikací, které vyšly v češtině, slovenštině a polštině.

Annotation

Name and surname: Václav Rylko

Title of work: **Religious vows in the light of the Rule of Saint Benedict**

Supervisor: ThLic. ICLic. Vladimír Filo

Number of pages: 77

Keywords: Benedict of Nursia
                    Promise
                    Vows
                    Chastity
                    Poverty
                    Obedience

This thesis focuses on the importance of vows of chastity, poverty and obedience, on their space in today's society, in religious life and how those are viewed by St. Benedict in his Rule. In my work I would like to describe this topic. My main resource is an available literature, especially several translations of foreign publications that were published in Czech, Slovak and Polish language.

Seznam zkratk

RB Regula Benedicti

LG Lumen Gentium

PC Perfectae caritatis

GS Gaudium et spes

CIC Codex iuris canonici

KKC Katechismus katolické církve

Biblické knihy jsou citovány podle zkratk užívaných v ekumenických překladech.

Seznam literatury

AUBRY, Joseph, *Pod' za mnou*, Rim: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1979.

Bible. Písmo Svaté Starého a Nového zákona, Praha: Česká biblická společnost, 1993.

II. Vatikánský koncil. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

BENEŠ, Albert, *Morální teologie*, Praha: Krystal OP s.r.o., 1994.

CANTALAMESSA, Raniero, *Chudoba*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.

CANTALAMESSA, Raniero, *Panenství*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993.

CANTALAMESSA, Raniero, *Poslušnost*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993.

DACÍK, Reginald M., *Mravouka*, Olomouc: Dominikánská edice krystal, 1946.

FRY, Timothy (ed.), *Historický a literární kontext Řehole svatého Benedikta*, Praha: in Benediktinské sešitky č. 9, 1980.

GOGOLA, Jerzy, *Řeholní formace*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002.

GRÜN, Anselm, *Svatý Benedikt z Nursie*, Praha: Vyšehrad, 2004.

HOLZHERR, Georg, *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života : (komentář)*, Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001.

KERN, R., *Humor pouštních otců*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005.

Kodex kanonického práva, Praha: Zvon, 1994.

Katechismus katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.

LAWRENCE, Hugh, *Dějiny středověkého mnišství*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001.

OPASEK, Anastáz, *Svatý Benedikt*, Praha: Scriptum, 1992.

Regula Benedicti, Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998.

SKOBLÍK, Jiří, *Přehled křesťanské etiky*, Praha: Karolinum, 2004.

Sluchaj, módl się, pracuj, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha, 1989.

STEWART, Columba, *Modlitba a komunita: benediktinská tradice*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.

SVĚTÝ GREGOR VEĽKÝ, *Dialógy kniha druhá*, Banská Bystrica - BaĽín: Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 1998.

ZESCHICK, Johannes, *Benediktini a benediktinky v Āechách a na Moravě*, Praha: Benediktinské arcidiocetství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2007.